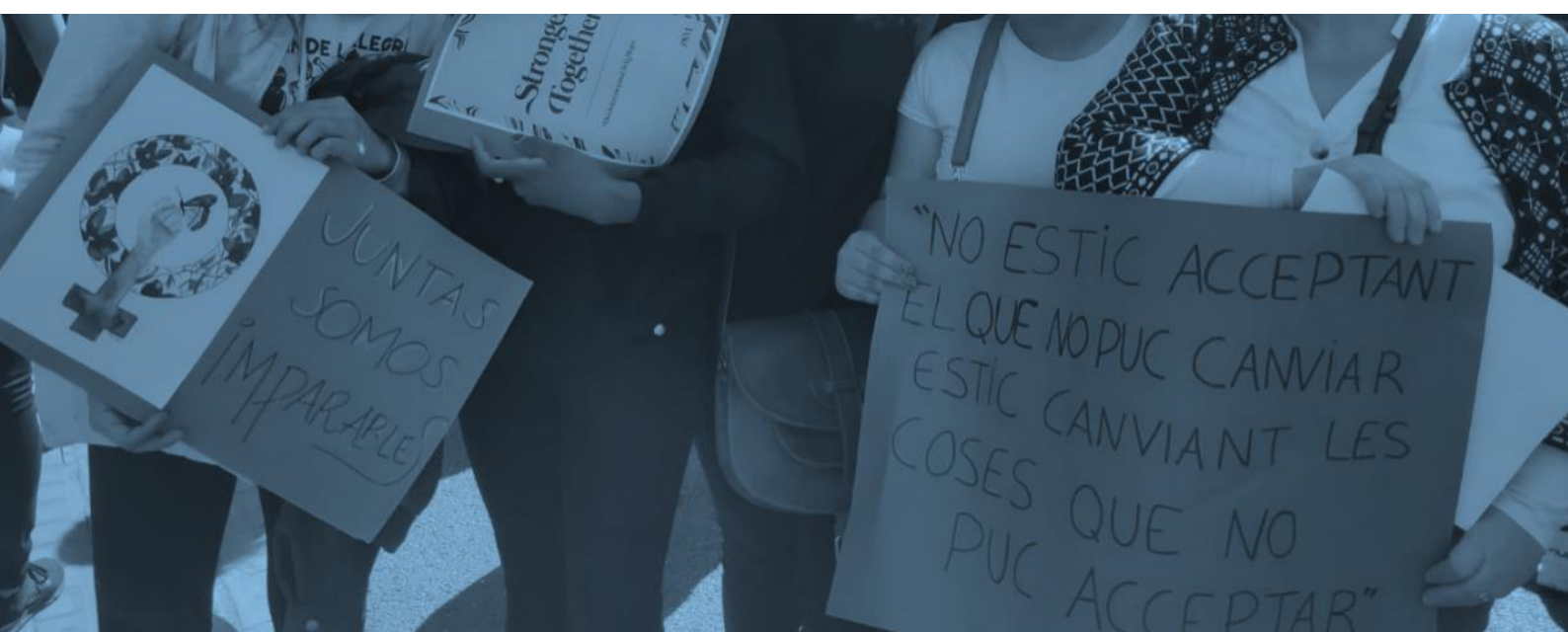

LES DONES JOVES AMB INFANTS A CÀRREC EN SITUACIÓ DE VULNERABILITAT SOCIAL A SANTA COLOMA DE GRAMENET. DIAGNOSI DE NECESSITATS, MANCANCES I PROPOSTES D'INTERVENCIÓ SOCIAL.

TREBALL DE FINAL DE MÀSTER EN POLÍTIQUES SOCIALS I ACCIÓ COMUNITÀRIA
UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

Autora: Marta Bàrbara Sirera

Tutora: Christel Keller Garganté

Barcelona, octubre 2020

*No estic acceptant les coses que no puc canviar, estic canviant les coses que
no puc acceptar.*

Angela Davis

*A l'atzar agraeixo tres dons: haver nascut dona, de classe baixa i de nació
oprimida, i el tèrbol atzur de ser tres voltes REBEL.*

Ma Mercè Marçal

RESUM

La recerca que acull aquest document posa el focus en les necessitats i les mancances que tenen les dones joves amb infants a càrrec que es troben en situació de risc social al municipi de Santa Coloma de Gramenet, a l'hora d'emprendre els seus processos d'emancipació. També explora la resposta social del municipi per donar cobertura a aquestes mancances i proposa algunes línies d'actuació en programes d'intervenció social que es podrien implementar al territori a fi de millorar les seves condicions de vida i la seva autonomia, vehiculades a través de l'habitatge d'inclusió i la participació comunitària.

La recerca aporta, en essència, una reflexió al voltant del concepte de la maternitat jove i la monoparentalitat lligada a situacions de pobresa i exclusió, perquè no és casual que les dones tinguin associades unes dificultats socials determinades. L'anàlisi reivindica la necessitat de fer canvis profunds en la distribució de rols i en les respostes socials a les necessitats de les diferents realitats familiars.

Paraules clau:

Maternitat adolescent, empoderament, monoparentalitat, feminització de la pobresa, emancipació, habitatge d'inclusió i participació comunitària.

ABSTRACT

The research contained in this document focuses on the needs and challenges that young women with children under care face when, in a situation of social risk, they want to start a life on their own in the city of Santa Coloma de Gramenet. It also explores the social response that the city gives to tackle these challenges and it suggests courses of action and social intervention that could be implemented in order to improve their life conditions and autonomy, particularly through inclusive housing and community participation.

This research contributes, essentially, to think about the concept of young maternity and single parenthood linked to situations of poverty and social exclusion. It is not by chance that women in these situations face specific social challenges. The aim of this research is to claim for the need of deep changes in role distribution and social response towards the needs of different family realities.

Key words:

Teenage Pregnancy, Teenage Motherhood, Empowerment, Single Parenthood, Feminization of Poverty, Women and Poverty, Emancipation, Inclusive Housing and Community Participation.

ÍNDIX

0. Agraïments	5
1. Introducció	6
2. Objectius i preguntes de recerca	8
3. Estat de la Qüestió	9
4. Fonamentació teòrica	15
5. Proposta metodològica	21
6. Anàlisi de camp	23
6.1. Necessitats i mancances	23
6.2. Proposta de programes d'intervenció	28
7. Conclusions i consideracions finals.....	32
8. Propostes de continuïtat de la recerca	33
9. Bibliografia	34
10. Annexos	37

AGRAÏMENTS

Després de molts anys, recuperar dinàmiques acadèmiques ha estat un repte i fer-ho enmig de la pandèmia m'ha suposat un doble esforç. Aquest és el meu primer treball de recerca, tot i haver cursat un grau i alguns postgraus. Trobar el temps per formar-se, reflexionar i escriure no és fàcil en una etapa de la vida en que la feina i la maternitat et xucla moltes hores i moltes energies i quan, com un huracà, arriba una pandèmia que ens remou de dalt a baix i ens obliga a repensar-nos individual i col·lectivament. Però pels que treballem dia a dia al costat de persones en situació de vulnerabilitat és un exercici de responsabilitat professional dedicar temps a la reflexió i l'anàlisi sobre el que fem, com ho fem i per què fem el que fem. Per dignitat humana, per respecte i per compromís col·lectiu.

Vull agrair a totes les persones que m'han ajudat a prendre la decisió d'apostar per aquest màster i acompanyar-me en aquest camí de la recerca. La meva tribu, els que sempre hi són des del respecte i l'empenta. Mil gràcies.

Gràcies especialment a la Núria P. que m'ha fet d'enllaç a l'IGOP i a l'Ismael, i junts em van ajudar a pensar què buscava en la meva formació i a engrescar-me en aquest repte. Al Carles, la Núria A., la Marta i la Gemma, amistats genuïnes, que han escoltat i compartit les meves deliberacions i descobertes d'aquesta recerca.

A la Maria, amb qui ens costa molt poc entrar en debat sobre com podem fer millor la nostra feina per generar més oportunitats. A les joves que viuen als pisos de la Fundació, que han estat generoses en donar el seu testimoni i han tingut la paciència de respondre, una vegada més, preguntes de professionals. A les professionals de Santa Coloma, que enmig de la gestió social de la pandèmia han trobat el temps per concedir-me una entrevista. Joves i professionals han aportat reflexions molt valuoses.

A la Clara i la Laura, que des del nostre *corner* hem compartit riures i moments de desesperació gairebé en la mateixa proporció.

A la Christel, la meva tutora, que ha estat pacient amb els meus tempos i en acompanyar-me en la meva primera experiència de recerca.

A la meva família, que sempre hi és, atenta als camins de cadascú. I als meus fills, l'Arnau i el Marc, que han donat espai del seu perquè jo pugui fer aquest camí. Generositat en plena adolescència, un repte per a ells també.

Parar i pensar. Tan curt. Tan imprescindible.

1. INTRODUCCIÓ

El treball de recerca que es presenta a continuació analitza les necessitats de les dones joves en situació de vulnerabilitat amb infants a càrrec del municipi de Santa Coloma de Gramenet per tal de fer-ne una diagnosi i promoure programes d'acció social que donin resposta a aquelles que no estan cobertes. Es planteja com una recerca aplicada amb una anàlisi que té una doble intencionalitat. D'una banda, aprofundir en el coneixement d'aquest sector de població, en les causes i les conseqüències que desencadenen maternitats adolescents i joves, el seus contextos vitals i els seus processos d'emancipació. Aquests àmbits seran d'utilitat per identificar els aspectes claus que poden derivar a situacions de risc així com també aquells factors protectors que les preserven. D'altra banda, analitzar el context social, els paràmetres culturals i els recursos existents al municipi que actualment donen resposta a aquestes necessitats socials. D'aquesta diagnosi inicial se n'extrauran aquelles necessitats que actualment no estan cobertes de l'acció social per tal que en siguin la base per la construcció d'un programa d'acompanyament que faciliti la millora de les seves condicions de vida i els seus processos d'emancipació.

La recerca planteja transversalment la qüestió de gènere, al voltant del concepte de la maternitat jove i la monoparentalitat lligada a situacions de pobresa i exclusió, perquè no és casual que les dones tinguin associades unes dificultats socials determinades. L'anàlisi aporta algunes reflexions al voltant dels models de funcionament social imperants i reivindica la necessitat de fer canvis profunds en la distribució de rols i en les respostes socials a les necessitats de les diferents realitats familiars.

La investigadora de la recerca, psicòloga de formació, compta amb una experiència professional de més de 20 anys en acompanyament a l'emancipació de joves en risc d'exclusió social i en habitatges d'inclusió per a ells i elles. D'entre aquests joves, algunes noies són mares —algunes menors adolescents— i tenen unes característiques concretes en les quals vol aprofundir. L'observació professional d'aquesta realitat social específica i poc visibilitzada ha motivat a la investigadora a fer-ne una anàlisi des de la reflexió crítica, sobre les causes i les conseqüències de la maternitat jove en contextos de risc. Una anàlisi que contribueix a generar coneixement entorn aquesta realitat, a contrastar la observació professional i a millorar les estratègies d'intervenció social.

Actualment la investigadora té una vinculació professional amb la Fundació Maria Raventós¹, una institució que acompanya a dones joves en situació de risc amb infants a càrrec d'entre 0-10 anys principalment. En les reflexions internes derivades de la trajectòria de la fundació, s'ha ratificat que acompanyar a noies joves en el seu procés d'emancipació i en la maternitat és un repte necessàriament a llarg termini i per això l'entitat ha apostat en els darrers anys per ampliar el suport a aquestes noies, mitjançant nous recursos d'habitatge i diferents fórmules d'acompanyament educatiu. Només si poden consolidar itineraris d'emancipació constructius podran sortir del context de risc on es troben i, paral·lelament, es podrà garantir un creixement positiu i una estabilitat pels seus infants, que els permetrà créixer en un entorn més saludable i més segur. A més, el context social ha canviat al llarg dels anys i les necessitats de la ciutadania per emancipar-se ja no passen únicament per aconseguir un lloc de treball. La inestabilitat

¹Disponible a www.fmraventos.org [consultat el 29 juliol 2020]

laboral i la precarietat salarial reverteixen en economies fràgils i insuficients per accedir a un habitatge i sostenir una economia domèstica. Les persones que es troben en contextos de risc i que són l'objecte d'aquest estudi, tenen sovint un baix nivell formatiu, es troben sense xarxa de suport informal ni familiar i no han pogut comptar amb entorns d'oportunitats, de capacitat i d'espais empoderadors. Són famílies monoparentals i tenen greus dificultats per poder garantir la cobertura de les seves necessitats bàsiques, poder projectar un itinerari constructiu i emancipar-se amb garanties. La pròpia història vital, les dificultats familiars i personals que han viscut massa prematurament les situa en un context de vulnerabilitat important. L'entorn social on viuen, amb uns patrons culturals determinats, tampoc els dona les garanties ni les oportunitats per poder pal·liar les mancances que tenen. Així doncs, la seva situació es pot perpetuar si no provoquem canvis de caràcter estructural i des de l'acció professional, que obrin nous escenaris més igualitaris i compromesos amb la reducció de la pobresa que trenquin dinàmiques de cronificació de les desigualtats socials en les noves generacions.

Per aquest motiu la Fundació es vol plantejar un model d'acompanyament a partir de tres eixos: generar estabilitat, crear vincles i potenciar capacitats. En primer lloc creant més places d'habitatge d'acord amb diferents fases d'autonomia, que facilitin un acompanyament més llarg i més respectuós amb els ritmes vitals. En segon lloc posant l'èmfasi en el treball per competències, tècniques i transversals, per garantir itineraris formatius més llargs, millorar les habilitats socials i comunicatives i la gestió de les adversitats quotidianes. Finalment ampliant els seus vincles i generant oportunitats per refer la seva xarxa de suport informal, mitjançant l'acció comunitària i la mentoria.

La recerca que acull aquest document aporta un coneixement que serà de molta utilitat no només per la creació de nous projectes de la Fundació sinó per qualsevol altre projecte que vagi adreçat a aquest col·lectiu. La recerca es focalitza especialment en la situació de les dones amb infants a càrrec a Santa Coloma de Gramenet atès que la Fundació està en procés d'obertura d'un nou projecte al municipi i s'ha detectat que l'acció social que s'hi desenvolupa actualment no cobreix totes les necessitats identificades. En essència, aquest document vol ser un altaveu per visibilitzar un col·lectiu, per contribuir en la sensibilització social i interpel·lar-nos en generar més oportunitats per a aquestes dones com a mesures per a combatre la discriminació que pateixen, les desigualtats socials actuals i millorar la seva qualitat de vida, així com la dels seus infants.

2. OBJECTIUS I PREGUNTES DE LA RECERCA

L'**objectiu principal** de la investigació és contribuir a la millora de les condicions de vida i dels processos d'emancipació del col·lectiu de dones joves amb infants a càrrec en situació de vulnerabilitat social al municipi de Santa Coloma de Gramenet.

En termes **específics els objectius** són els següents:

- Conèixer i definir les necessitats del col·lectiu de dones amb infants a càrrec, en situació de vulnerabilitat.
- Identificar aquelles mancances que no tenen resposta des de l'acció social que s'està desenvolupant actualment.
- Posar les bases d'un model d'acompanyament per a elles que doni cobertura a les necessitats no cobertes, contribuint així a la millora de les seves condicions de vida i en el seu procés d'emancipació.

D'acord amb aquests objectius, les preguntes d'investigació que orienten aquesta recerca són:

Quines són les dificultats del col·lectiu de dones joves amb infants a càrrec en situació de vulnerabilitat social al municipi de Santa Coloma de Gramenet en el moment d'emancipar-se?

Quines de les dificultats diagnosticades no queden cobertes amb els programes d'intervenció social existents?

Quins factors esdevenen claus per a aquestes dones per assolir l'emancipació?

Els **resultats esperats** d'aquesta recerca són els següents.

- ✓ Elaboració d'una diagnosi de necessitats no cobertes de les joves.
- ✓ La identificació de les causes que desencadenen la maternitat adolescent.
- ✓ La identificació dels aspectes clau per l'elaboració de projectes d'intervenció social adreçats a la millora de les condicions de vida d'aquest col·lectiu.

3. ESTAT DE LA QÜESTIÓ

El context a Catalunya

A Catalunya, els darrers anys, els focus de pobresa i risc d'exclusió social s'han cronificat i les situacions dels col·lectius socials vulnerables s'han diversificat, segons mostra l'informe INSOCAT 9 (2018) elaborat per ECAS². L'informe identifica l'exclusió social i la pobresa com a processos complexos i interrelacionats que operen a diferents nivells i augmenten les dificultats d'una part de la població per portar una vida digna.

La població en risc de pobresa es caracteritza perquè té una renda per sota del que es considera nivell de vida mitjà en la societat en què es resideix³. El concepte de pobresa, però, no fa referència únicament a la falta de recursos econòmics i en els recursos per a satisfer les necessitats bàsiques diàries tot i ser un factor cabdal. La pobresa també s'entén com a privació de les capacitats dels individus per a desenvolupar una vida desitjada de forma autònoma i té a veure amb processos de vulnerabilitat, amb el capital humà, la formació i les oportunitats vitals.

Tal i com exposa l'informe, l'any 2017 el 24,2% de les famílies catalanes amb menors a càrrec vivien a llars en risc de pobresa, gairebé nou punts percentuals més que aquelles persones sense infants a la llar, de les quals el 15,6% es trobava en aquesta situació. Del conjunt de famílies amb menors a càrrec, les llars monoparentals són les que tenen un risc més alt de pobresa, un 35,3% i el 94% de les llars monoparentals estan encapçalades per dones. També constata l'impacte que ha tingut la degradació de les condicions laborals i del mercat de treball en les oportunitats de les dones així com la càrrega desigual en la cura de la llar i de les persones dependents, minvant les seves oportunitats d'autonomia. Així, la feminització de la pobresa és una realitat latent en la societat actual i en el decurs d'aquesta recerca afloraran alguns dels factors que determinen les situacions de pobresa entre les dones amb infants a càrrec.

Una altra qüestió per l'anàlisi són els processos d'emancipació de les joves en situació de risc. La trajectòria professional de la investigadora en acompanyament a joves extutelats i extutelades en processos d'emancipació ha permès identificar aquelles qüestions que els dificulten la incorporació a la vida plenament autònoma. D'altra banda, l'equip professional de la Fundació ha pogut observar al llarg dels anys moltes trajectòries de dones joves amb infants a càrrec i tenen identificades les seves dificultats entorn els itineraris d'emancipació. Aquestes dificultats estan descrites en diferents documents interns com un Estudi d'Impacte elaborat per la consultora Valores y Marketing (2020) o amb reflexions publicades per altres membres de l'equip (Capdevila i Montserrat, 2020) en revistes especialitzades d'educació social. En conjunt doncs, s'ha pogut observar que les joves:

- a) Parteixen d'un itinerari escolar discontinu, en la major part dels casos amb un abandonament escolar sense cap titulació obtinguda. Un itinerari que reprenen més endavant però sovint amb formacions no reglades, de caràcter instrumental,

² ECAS és una federació d'Entitats Catalanes d'Acció Social que treballen amb col·lectius en situació o risc d'exclusió social. L'atenció directa que presten les organitzacions membres d'ECAS i la tasca de la pròpia federació per vertebrar el sector es fonamenten en la lluita per la igualtat d'oportunitats per a tota la població, així com en la voluntat de transformar la societat per fer-la més justa i equitativa.

³ Disponible a: www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=416&m=m [consultat el 10 de setembre 2020]

adreçades a uns sectors laborals centrats en les cures i la restauració, de baixa qualificació. Compten amb una inserció laboral precària, derivada de la seva formació però també del context d'inestabilitat del mercat laboral, amb unes condicions i retribucions salarials insuficients per sostenir la seva vida quotidiana amb els seus infants. Són joves que formen part del col·lectiu de treballadores pobres, persones que compten amb jornades laborals completes, però amb economies fràgils i una projecció de millora laboral molt dèbil que les perpetua en la vulnerabilitat econòmica. Tal i com assenyala l'INSOCAT 5 (2015), tenir feina ha deixat de ser una assegurança per no patir situacions de pobresa, ja que les condicions per entrar i mantenir-se al mercat de treball s'han endurit per tothom, si bé les dones en pateixen una major exclusió. En aquest sentit, Crespo (2020) constata que l'Estat Espanyol lidera el rànquing d'estats de la Unió Europea amb major pobresa laboral, ocupant el tercer lloc segons l'Eurostat, amb una taxa del 12,9% de treballadors i treballadores que són pobres tot i tenir un salari. També destaca que un 16,3% de les persones assalariades menors de 30 anys són pobres, ja que el jovent és un dels col·lectius més afectats per la precarietat laboral. Precarietat que esdevé un factor de risc, perquè tenir una feina ja no és garantia de benestar.

- b) Pel que fa a les xarxes de suport, cal assenyalar que les joves tenen una xarxa familiar debilitada per la situació de risc que també pateixen, derivada de situacions de violència, abusos, maltractaments, negligències, consums de substàncies tòxiques o dificultats en salut mental no estabilitzades, entre d'altres. Una estructura familiar que no se sosté per si sola, que no ofereix un entorn segur i que també requereix el suport d'equips bàsics d'atenció primària o equips especialitzats, com per exemple els Equips d'Atenció a la Infància i a l'Adolescència (EAIA), els Centres de Salut Mental per Adults (CSMA) o Infantojuvenils (CSMIJ) o els Centres d'Atenció i Seguiment a les Drogodependències (CAS). Pel que fa a la xarxa social entre iguals, es troben que els seus companys i companyes pateixen situacions de vulnerabilitat similars, són entorns que perpetuen pràctiques i models de relació poc saludables. Una xarxa de la qual no en poden identificar persones de confiança. Les relacions de parella que estableixen tendeixen a ser inestables i sovint marcades per conductes abusives i violentes en diferents formes d'expressió.
- c) Respecte la maternitat, cal assenyalar que l'assumeixen amb responsabilitat però alhora les sobrepassa. Una maternitat que no és fruit de la inconsciència però tampoc és una decisió presa des de la reflexió i el coneixement de les implicacions que els hi suposa. Una maternitat que entomen, en molts casos, com a projecte de vida per pal·liar algunes de les dificultats que han patit i que projecten com una sortida millor a la seva situació de risc. Així i tot, les expectatives no acaben essent ajustades a la realitat, i les dificultats en les seves competències maternals esdevenen un factor de risc pels seus infants. En aquest sentit, respecte les joves que han estat tutelades, l'estudi Maternitat adolescent i joves tutelades a Catalunya (2013) constata que aquests infants tenen entre tres i quatre vegades més possibilitats d'estar tutelats. Així, tenir una mare adolescent esdevé un factor de risc.
- d) D'altra banda, aquestes joves compten també amb alguns factors protectors que les ajuden a superar les adversitats i els donen força per a construir el seu itinerari de present i futur, segons la observació professional de la investigadora.

Les joves que són mares en contextos de risc tenen una capacitat d'esforç i de superació molt significativa. La capacitat de resiliència que han desenvolupat en el seu itinerari vital els hi dona eines per superar les adversitats de la nova etapa que comencen, i entomen més assertivament les dificultats que es troben en el seu camí. La maternitat, a vegades, els dona una oportunitat per sortir de certes conductes de risc i relacions de violència. La presa de consciència sobre la necessitat de protecció del seu infant envers un entorn de risc els dona força per allunyar-se d'aquests contextos. Així, la maternitat aporta sovint, un espai de reflexió, de connexió i d'aposta per a treballar-se una mateixa en benefici de l'infant. Els valors i les prioritats canvien. La maternitat desperta conductes protectores, estimula la capacitat de demanar ajuda i suport professional i una millor predisposició per l'aprenentatge i el canvi. En situacions de desestructuració més greu, on les joves viuen en entorns més complexes amb dificultats relacionades (per exemple, amb consums, problemes de salut mental no estabilitzats de familiars o en entorns de conductes delictives) la maternitat pot esdevenir una vàlvula de sortida acceptada per la seva xarxa familiar i d'iguals.

El municipi de Santa Coloma de Gramenet

Santa Coloma de Gramenet és un municipi de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, a la comarca del Barcelonès. És la setena ciutat més poblada de la província de Barcelona i la novena de Catalunya. Compta amb 119.215 habitants. El Consorci del Besòs, amb la col·laboració de l'IERMB (Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona) i de l'IGOP (Institut de Govern i Polítiques Públiques) ha elaborat l'Agenda Besòs (2017) amb la finalitat de fer un diagnòstic de tots els municipis de l'Eix Besòs i identificar aquelles qüestions socials i territorials que cal posar en agenda política per la millora d'aquest territori i de les condicions de vida dels seus habitants. D'entre tots els documents que s'han elaborat per aquesta diagnosi, el document sobre Cohesió social i barris (2017) aporta a aquesta recerca algunes dades rellevants, que es descriuen a continuació.

La taxa AROPE (At Risk of Poverty and/or Exclusion) és un indicador que expressa el percentatge de població que viu a llars afectades per al menys una de les tres següents situacions: a) Risc de pobresa relativa b) Privació material severa c) Baixa intensitat d'ocupació. Segons resultats d'aquesta taxa per l'any 2011, més d'un terç de la població resident a l'àmbit Besòs, un 34%, es troba en una situació de risc de pobresa o d'exclusió, una proporció clarament superior a la mitjana de l'àrea metropolitana, que és d'un 28.2%. Nombrosos barris de l'eix Besòs es situen entre el 15% i el 20% de població amb rendes baixes. Alguns d'aquests barris es localitzen concretament a Santa Coloma de Gramenet.

L'Índex de Vulnerabilitat urbana (IVU) és un indicador que mesura la diferència entre les condicions de vida de la població a partir del resultat d'un l'anàlisi comparatiu que s'extreu d'una enquesta de condicions de vida i hàbits de la població. En la conceptualització d'aquest índex s'han considerat quatre dimensions: socioeconòmica, laboral, sociodemogràfica i residencial. L'eix Besòs ha estat definit com un territori amb una elevada vulnerabilitat, especialment el municipi de Santa Coloma de Gramenet, on els barris han seguit un procés de degradació amb els pas dels anys superior a altres municipis.

Respecte a la qüestió formativa, s'utilitza com a instrument de mesura la taxa d'idoneïtat escolar, que s'entén com el nombre d'alumnes que es matriculen en un determinat curs a l'edat que els hi pertoca per nivell, segons el Consell d'Avaluació Superior del Sistema Educatiu del Departament d'Ensenyament⁴. La taxa d'idoneïtat escolar a Santa Coloma de Gramenet es situa al 68,5%, un dels municipis amb una taxa més baixa de tot l'eix Besòs amb dades del 2015. Pel que fa a la taxa d'escolarització als 17 anys, que es pot considerar una aproximació a l'abandonament prematur dels estudis en la mesura que quantifica la població que continua estudiant en una formació post obligatòria, Santa Coloma registra la taxa més baixa dels municipis de l'eix, amb un 72,3%, en comparació amb Barcelona que té la més alta amb un 88,8%.

La desigualtat urbana té en l'habitatge una de les seves principals expressions. Les desigualtats residencials s'evidencien fonamentalment al voltant de dos aspectes: l'accés a l'habitatge i les condicions d'habitabilitat. Els costos de l'habitatge afecten a les llars amb una sobrecàrrega econòmica. Les llars dediquen un 40% dels seus ingressos a despeses relacionades amb l'habitatge, limitant la seva capacitat per afrontar la resta de despeses de la llar. Un dels efectes d'aquesta sobrecàrrega es tradueix en la impossibilitat d'afrontar les despeses en els terminis establerts inicialment. Les conseqüències de la bombolla immobiliària, juntament amb l'increment de l'atur i de la precarietat laboral han estat factors que s'han traduït en situacions d'emergència habitacional. En aquest sentit cal assenyalar que Santa Coloma de Gramenet és el partit judicial on hi ha més desnonaments executats per mil habitants, tant pel que fa a les execucions hipotecàries com a desnonaments de llogaters, i que la tendència va en augment, tal i com indica l'informe del Consorci del Besòs.

L'acció social a Santa Coloma de Gramenet

Santa Coloma compta amb una xarxa d'acció social àmplia i dinàmica per atendre a les diferents necessitats socials de la seva població. L'acció municipal en matèria de serveis socials té com a prioritat l'atenció a les dones i als infants, i és sense dubte una línia estratègica política que es tradueix en el desplegament de molts recursos, tècnics i econòmics, imprescindibles per a fer front a les necessitats socials del municipi. D'entre totes les accions adreçades al col·lectiu de dones promogudes des dels serveis socials, prenen rellevància en el marc d'aquesta recerca el CIRD, el CIBA, el projecte ICI i l'EREIA.

CIRD: Centre Informació i Recursos per a Dones

El CIRD⁵ és un servei que té com a finalitat treballar per tal que les dones joves de Santa Coloma puguin gaudir d'una vida en peu d'igualtat, lliure de violències masclistes i combatre les diferents manifestacions de les desigualtats de gènere a les que s'enfronta la gent jove. En aquest espai s'ofereix una atenció específica a les noies per atendre les

⁴ Disponible a:

http://csda.gencat.cat/web/.content/home/consell_superior_d_avalua/pdf_i_altres/static_file/document_25.pdf [consultat el 10 de setembre de 2020]

⁵ Disponible a: www.gramenet.cat/ajuntament/arees-municipals/igualtat-de-gener/cird-jove/ [consultat el 10 de setembre de 2020]

problemàtiques derivades de la desigualtat de gènere, sensibilitzar i fer aportacions des del feminisme al conjunt de la joventut del municipi.

CIBA: Espai de Recursos per a Dones, Innovació i Economia Feminista

La CIBA⁶ és un centre de recursos per a dones, per posar al seu abast eines per a la millora de la seva autonomia personal en tots els àmbits de la vida. És també un espai d'innovació i economia feminista on s'hi ubiquen espais de formació, de preparació per a l'ocupació, de naixement i acompanyament de projectes culturals i de creació d'una nova economia social, solidària i feminista. Es tracta d'un equipament públic de referència per a les dones del municipi, així com un pol d'innovació, d'igualtat i de creació feminista. Una proposta pionera en tot l'estat que es va inaugurar la setmana del 8 de març de 2020.

Ha tardat molts anys a ser possible, però ara, nosaltres ja hi som. En aquesta part del món, que no en totes, malauradament. Durant mil·lennis, les dones hem estat les grans desconegudes, les grans absents del món de la cultura, del món del poder, del món de la transcendència. Què feien les dones? Lluitar cada dia per transmetre la vida, mantenir-la i conservar-la, donant amor i dignitat a totes les seves feines humils, des d'un plat de menjar a una cabana. Coses "intranscendents", segons sembla, perquè no han merescut que ningú les recordi, que ningú les valori, que ningú les respecti. Coses fonamentals sense les quals la humanitat hauria desaparegut fa temps. Però que sota el patriarcat quedaven perdudes i oblidades.

Ara, nosaltres, ja hi som. El feminisme finalment s'ha convertit en una flama imparable al nostre país, com en d'altres, i de cop hi ha un interès immens per saber qui som les dones, com som, com vivim, què volem i com ho aconseguirem. Per conèixer les múltiples maneres de ser dona, de fer de dona, des de la nena feliç amb el seu vestit nou fins a la vella que camina serena, sabent on va i per què hi va. Per fi estem esdevenint subjecte, un subjecte gairebé desconegut, que volem explorar, conèixer, valorar. I és d'agrair que artistes com Joan Guerrero s'hagin abocat a mirar-nos, a retratar-nos, a mostrar que no hi ha "la dona", sinó que som moltes, diverses, plurals, un autèntic continent per descobrir. Això és el que ens mostra aquesta exposició, amb una precisió i una tendresa extremes. Gràcies, Joan Guerrero.

I gràcies a Santa Coloma per moltes coses: en primer lloc per haver-la fet possible, mostrant una gran sensibilitat feminista. Però també per tot el que han fet les dones de Santa Coloma al llarg dels anys per avançar, perquè els nostres drets siguin respectats, la nostra presència reconeguda. I gràcies també pel que seguiran fent: aquestes fotos ens mostren que ens queda molta feina, que milions de dones estan encara sotmeses i anorreades i que, les que tenim la sort de viure en aquesta part del planeta, hem de seguir, per totes, fent el possible perquè l'alliberament i la igualtat arribin arreu, siguin quins siguin els costums, els vestits o la voluntat de ser de les dones. Perquè mentre el patriarcat segueixi sotmetent-ne algunes, no haurà desaparegut, i totes serem encara vulnerables.

MARINA SUBIRATS
Catedràtica emèrita de sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona

Fotografia 1: Cartell inauguració CIBA: Conquerim drets. Autora: Marta Bàrbara

Projecte ICI: Intervenció Comunitària Intercultural

Un altre projecte d'intervenció social rellevant per aquesta recerca en el marc d'una col·laboració públic-privada, és el projecte d'intervenció comunitària intercultural, impulsat per la Fundació La Caixa i gestionat conjuntament entre l'administració i les entitats del territori. Fomenta la interacció i la convivència en zones amb una diversitat cultural significativa per construir una societat més cohesionada i integradora. L'objectiu és generar un model d'intervenció social que es pugui aplicar a diferents territoris i que serveixi per millorar les condicions de vida de tota la població. Per aconseguir-ho, s'impulsa un treball des de l'àmbit de l'educació i la salut comunitària, promovent processos que afavoreixin el desenvolupament local, capacitant el conjunt de la societat per afrontar les oportunitats, els reptes i les problemàtiques de les noves realitats i

⁶ Disponible a: www.laciba.gramenet.cat [consultat el 28 d'agost de 2020]

prevenint i revertint situacions de conflictivitat social en pro de la convivència ciutadana intercultural.

La figura 1 recull els objectius del projecte, d'empoderament des de la vessant individual, la col·lectiva i la comunitària:

Figura 1: Esquema del projecte ICI Fundació La Caixa

La implementació del projecte ICI a Santa Coloma ha generat un espai tècnic de relació i una metodologia comunitària, un programa de dinamització de l'espai públic, un equip comunitari i un grup ciutadà comunitari i un projecte de suport social a l'acompanyament familiar per a l'èxit educatiu, entre d'altres.

EREIA: Espai de Reflexió Entorn la Infància i l'Adolescència

Finalment, pel que fa a les entitats del tercer sector, algunes s'han unit per treballar en programes més eficients segons les necessitats territorials, en col·laboració amb les institucions públiques. L'EREIA⁷ és una plataforma de treball, d'intercanvi i d'interacció de serveis públics i privats, que treballen pels infants i adolescents del municipi. La seva finalitat és millorar la coordinació i la derivació a partir d'un coneixement més estret dels diferents recursos i de l'aproximació mútua, així com millorar l'assistència, la intervenció i l'orientació de les situacions, facilitat per l'enriquiment recíproc i la coordinació d'actuacions cap a l'usuari i garantir un servei coherent, integral i harmònic. Entre els seus objectius, busquen identificar les necessitats i realitats del seu àmbit territorial i

⁷ Disponible a www.ereiasantacoloma.home.blog [consultat el 10 de setembre de 2020]

assegurar una intervenció interdisciplinària centrada en la persona. Aglutina una vintena d'entitats i institucions del municipi⁸.

4. FONAMENTACIÓ TEÒRICA

Per l'elaboració de la fonamentació teòrica s'ha fet una recerca bibliogràfica sobre els eixos al voltant dels quals s'articula aquesta investigació: la maternitat adolescent, la monoparentalitat, els processos d'emancipació i l'empoderament de les dones. L'exploració d'aquests àmbits ens permet aprofundir en la identificació de les necessitats de les dones amb infants a càrrec en situació de vulnerabilitat i risc social i el context social on s'ubiquen, tal i com veurem a continuació.

Les dones joves i la maternitat adolescent.

Es considera maternitat adolescent aquella que s'esdevé en dones menors de 20 anys i que en la major part dels casos no ha estat planificada, provocant canvis importants en les trajectòries vitals d'aquestes dones.

L'etapa adolescent, que oscil·la entre els 10 i els 19 anys d'edat segons la Organització de les Nacions Unides, es caracteritza per ser una transició cap a la vida adulta mitjançant el desenvolupament psicosocial i formatiu de la persona. El repte principal de l'adolescència és afrontar la crisi d'identitat que pateixen per la confusió de rols i la recerca continua en la construcció del seu projecte de vida dins d'un context social concret. Així, el moment vital de l'adolescent no encaixaria amb la maduresa psicosocial que requereix una maternitat i per tant no es consideraria una etapa adequada per a entomar aquesta responsabilitat (Puentes, 2017). Malgrat això, algunes joves decideixen tirar endavant amb la maternitat i ens aproximarem a aquesta qüestió.

L'estudi Maternitat Adolescent i Joves Tutelades a Catalunya (Zárate, Sala i Arnau, 2013) posa de manifest com en contextos de moltes dificultats de les joves tutelades i extutelades i de joves en situació de risc, algunes d'elles acaben buscant una sortida d'aquest context a través d'un embaràs i el camí de la maternitat. Un camí que projecten amb unes expectatives determinades però que esdevé cada vegada més difícil per la fragilitat de la jove, del seu entorn i del context social en el que es troben. Un camí que, a més, condiciona també la trajectòria futura del seu infant. Les dificultats que s'han identificat es descriuen a continuació.

L'abandonament escolar és un factor clau de risc social entre les joves. La taxa d'idoneïtat escolar entre el jovent que ha estat tutelat és significativament més baixa que entre els joves que no estan en contextos de risc. Segons un estudi sobre els itineraris educatius dels joves extutelats a Catalunya liderat per Montserrat i Casas (2012), només

⁸ Àrees bàsiques de salut ICS, ASAUPA'M atenció consums i toxicomanies, Càritas, CSMIJ F. Vidal i Barraquer, Centre Obert Casal dels Infants, Centre Obert Rialles. F. Champanyat, CRAE Petit príncep, Creu Roja Barcelonès nord, F. Catalunya la Pedrera, F. Germina, Hospital de dia d'adolescents, Paidós, Programa Salut i escola ICS, Projecte ICI, Servei de Convivència. Equip de mediació i Xarxa Valors, Serveis Socials de Sta. Coloma i la xarxa de joves de la Fundació Salut Mental Catalunya.

el 31,7% del jovent tutelat està al curs que li pertoca per edat de manera que una part significativa d'ells ha repetit algun curs. El fet de no tenir un itinerari escolar satisfactori és un factor d'exclusió perquè va associat a diferents tipus de conductes de risc com ara conductes disruptives o sexualitzades, sense protecció, i de retruc, amb moltes possibilitats de quedar-se embarassada tal i com apunta l'estudi de Bonell et al. (2015). Zárate, Sala i Arnau (2013) també constaten aquesta diferència en la iniciació a la sexualitat i en les mesures de protecció en el seu anàlisi, on troben que la majoria de les joves tutelades i una part important de les joves d'entorns desafavorits són molt més actives sexualment que la resta de joves que no es troben en els mateixos contextos de risc. El fet de no tenir un projecte formatiu que ompli el dia a dia de la jove els genera una inactivitat que afavoreix l'entrada a nous entorns de joves amb pràctiques menys saludables, entenent per saludables aquelles figures que contribueixen a la millora de les seves històries vitals, que les ajuden a créixer com a persones en alguna mesura (Capdevila i Montserrat, 2020). Així, tendeixen a apropar-se a dinàmiques relacionals conflictives, relacions afectives tòxiques, episodis de violència, de dominància i abús, conductes disruptives, etc., en les quals les joves s'hi van trobant immerses. Aquests també són espais que els donen una identitat i un lloc de pertinença que en un primer moment les omple emocionalment, però d'on no acaba essent fàcil sortir-ne, segons alerta Macleod (2011) en el seu estudi. La vivència i la participació en aquest tipus d'entorns, juntament amb les dificultats que ja provenen de la seva família d'origen, acaben generant en la jove una autopercepció més negativa pel que fa a les seves capacitats personals, intel·ligència emocional, autorealització, empatia i capacitat de gestió de l'estrès i de resolució de dificultats, tal i com constaten Zárate, Sala i Arnau (2013). La maternitat, per aquestes joves, els obra un camí nou que senten que poden projectar per donar un nou sentit la seva vida. La maternitat aporta un nou rol a la jove, un rol personal i una posició social, els aporta un projecte vital, i senten que tenen la oportunitat per demostrar-se a sí mateixes i als altres que poden fer les coses d'una altra manera. Hi ha aquí, també, una projecció emocional poc verbalitzada però ben latent. La vinculació emocional que volen construir amb l'infant pretén reparar les dificultats de vincle que han patit elles com a filles. Així, encaixa el fet que un 84% de les mares tutelades hagi afirmat que la maternitat les ha fet sentir millor amb sí mateixes tot i que vagi en detriment de la seva relació de parella i fins i tot la implicació del pare en l'educació de l'infant (Zárate, Sala i Arnau. 2013). L'infant i el seu vincle esdevé una prioritat màxima per elles, per davant de tot. Malgrat les seves dificultats i les seves lluites, la maternitat jove esdevé un moment de creixement personal i de resiliència (Aparicio, 2019).

Així doncs, un cop ha nascut el seu fill o filla les dones perden, en moltes ocasions, el suport de la seva parella i hi ha una separació, de manera que es troben soles afrontant la criança dels seus infants. Aquesta situació les evoca a una monoparentalitat sobrevinguda. Malgrat que el seu projecte inicial de maternitat és pensat en parella, ben aviat aquesta se'n desentén i no forma part de l'itinerari familiar. Aquesta solitud les porta a buscar el suport de la família, un suport que no troben perquè la família extensa pateix igualment massa dificultats per incorporar noves responsabilitats i no pot actuar com a xarxa de suport, ni oferir-li el que ella necessita. La fragilitat de la mare i l'infant és, doncs, ingent. La maternitat viscuda no és com la imaginada i les expectatives dipositades no encaixen amb la realitat que es troben. Així, la situació de risc augmenta i es fa més complexa perquè s'hi suma la d'un infant encara més vulnerable. El suport professional que requereixen ja no només ha d'anar adreçat al benestar de la mare sinó també al benestar de l'infant. Els drets de la mare i els drets i la protecció dels infants

no sempre estan alineats. I l'equilibri entre ambdues vulnerabilitats no sempre és fàcil (Capdevila i Montserrat, 2020).

La maternitat que emprenen en ple procés d'emancipació, doncs, és una opció buscada, per a ser socialment reconegudes com a integrants d'una comunitat, una comunitat que les acull i que substitueix l'absència de la seva família. Una maternitat que esdevé un pilar en el seu procés de transició a la vida adulta però que també suposa un risc potencial d'aïllament social i una cronificació de la dependència dels serveis socials sense acabar podent fer el pas final a una autonomia real (Campos, Goig i Cuenca, 2020).

L'emancipació en contextos de risc social

El concepte d'emancipació juvenil descriu el moment en què la persona jove assoleix l'autonomia residencial, laboral i formativa segons el Pla d'adolescència i Joventut de l'Ajuntament de Barcelona de 2017. El context social actual no facilita l'emancipació dels joves, fet que explica que només el 23,8% dels joves catalans fins a 29 anys aconseguixen emancipar-se segons el Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya, en dades de 2017⁹. Els processos d'emancipació estan subjectes a les variacions del mercat laboral, del mercat de l'habitatge, el context econòmic, els marcs jurídics i les polítiques socials adreçades a la joventut i a la reducció de les desigualtats socials. Quan, a més de les dificultats de context, l'emancipació la fan joves que provenen d'entorns de risc, la complexitat per emprendre aquest procés de transició és encara més gran.

En la investigació "*La importancia de la red de apoyo social para la emancipación de jóvenes en acogimiento residencial*", Campos, Goig i Cuenca (2020) constaten que els joves que han estat sota el sistema de protecció de menors o en risc d'exclusió tenen majors dificultats per emancipar-se, entrant a l'etapa adulta amb poques garanties i patint processos d'exclusió social. Una exclusió social que es manifesta inicialment en les dificultats d'accés a les necessitats bàsiques i, per això, és imprescindible oferir-los programes de preparació per la vida independent que incloguin els àmbits relacionats amb l'habitatge, les relacions familiars, socials i afectives, salut, formació, inserció laboral, gestió econòmica i estabilitat emocional. L'acompanyament professional a l'emancipació no pot obviar la necessitat de promoure el desenvolupament de processos de maduresa personal així com les habilitats i competències transversals com ara la capacitat de comunicació, mediació i resolució de dificultats. Tal i com apunta Ballester (2018) les mesures de protecció a la vida independent han de ser suficients en intensitat protectora i en el temps perquè siguin efectives. La possibilitat de preparar, amb temps, el procés d'incorporació a la vida adulta i elaborar els processos, permet generar millors itineraris d'emancipació.

Un exemple dels programes d'acompanyament a la vida adulta és el Programa Marc de la Federació d'Entitats amb Projectes i Pisos Assistits (FEPA)¹⁰ que recull l'experiència de les 61 entitats federades, a partir de les necessitats detectades dels joves derivades de la pròpia història vital, les dificultats i les oportunitats, els vincles, les competències cognitives i intel·lectuals, instrumentals i les qüestions relacionals-emocionals, i com aquestes intervenen en els seus processos d'emancipació. El Programa Marc d'aquesta

⁹ Disponible a: http://ctesc.gencat.cat/doc/doc_32017861_1.pdf [consultat el 25 de setembre]

¹⁰ Disponible a: www.fepa18.org [consultat el 10 de setembre de 2020]

Federació apunta els següents aspectes com a factors claus en l'acompanyament a l'emancipació d'aquests joves: a) *L'acompanyament individualitzat* com un espai de construcció, de planificació, de reflexió, decisió i de confiança on el/la jove pot anar entomant les regnes del seu itinerari, agafant plenament el protagonisme de la seva vida. b) El *suport psicològic* com un espai terapèutic per poder canalitzar emocions i totes aquelles qüestions relacionades amb la seva història vital que han marcat negativament. c) El *suport econòmic* mitjançant una prestació econòmica que els permeti tenir estabilitat en aquest sentit, amb caràcter transitori fins que la jove aconsegueixi la independència econòmica. d) El *suport jurídic* pel jovent nouvingut on puguin canalitzar les dificultats burocràtiques relacionades amb estrangeria. e) El *suport a l'habitatge* oferint una xarxa d'habitatges que aglutini diferents models residencials d'acord amb les diferents necessitats dels joves. f) El *suport a la formació* proporcionant diferents itineraris que facilitin la reincorporació del jovent a propostes formatives que els doti de les competències tècniques necessàries per millorar les seves oportunitats laborals futures. g) El *suport a la inserció laboral* pel que fa a la incorporació al mercat laboral, en orientació laboral i el manteniment del lloc de treball, no només potenciant les competències tècniques sinó també les transversals. h) El *suport a la creació de la xarxa relacional* facilitant espais d'interacció entre joves i la pràctica d'un lleure més saludable, potenciant relacions de confiança i vincles segurs. També generant cercles de persones de confiança adultes, que puguin ser referents vitals constructius.

Stein (Ballester i Oliver, 2016) ratifica els aspectes clau que s'han descrit per acompanyar l'emancipació de joves, quan assenyalava els pilars bàsics dels programes de transició a la vida adulta. Remarca la importància de demorar el moment de l'emancipació fins que el jove estigui ben preparat; reforçar l'avaluació de les necessitats individuals, la preparació i planificació de la trajectòria a seguir; proveir bons suports durant la transició i en els moments posteriors; l'ocupació de mentors; millorar les ajudes financeres; donar suport a l'accés a l'educació, l'ocupació i desenvolupar programes d'habilitats per a la vida diària; possibilitar el manteniment dels suports més enllà dels 21 anys; facilitar l'oportunitat de desenvolupar habilitats de presa de decisions i resolució de problemes; considerar la rellevància de les famílies biològiques i, si escau, dels acollidors; normalitzar en la mesura del que sigui possible l'experiència de l'acolliment; i finalment, reforçar la col·laboració i coordinació dels diferents agents implicats.

D'altra banda, entre tots els elements necessaris, diferents autors (Sulimani-Aidan, Benbenishty) destaquen la importància de la construcció d'una xarxa de suport, informal i formal, per poder reduir l'estrès i l'angoixa que pot generar el procés d'emancipació. Poder comptar amb una xarxa que generi confiança i sentiment de pertinença és un factor clau per la predicció d'una emancipació amb èxit (Ballester i Oliver, 2016).

La monoparentalitat.

La monoparentalitat engloba aquelles famílies que estan encapçalades per un únic progenitor (Almeda i Di Nella, 2011). Quan aquest únic progenitor és una dona, que sorgeix en la majoria dels casos, la nomenclatura correcta està en debat, entre el concepte de monoparentalitat i monomarentalitat¹¹. Atès que l'anàlisi sobre la nomenclatura no és l'objecte d'estudi d'aquesta recerca, i tenint en compte la diversitat d'opinions entre diferents autors (Almeda, Di Nello, Lefaucheur, Fernandez i Tobío),

¹¹ Almeda, E. Di Nella, D. (2011) Bienestar, protección social y monoparentalidad ,93-100.

s'utilitzarà en aquest document la paraula monoparental per identificar aquest tipus de famílies, d'acord amb la nomenclatura d'origen anglosaxó *one-parent families*.

Les famílies monoparentals són un exemple de la realitat social que evidencia la diversitat de models familiars que van imperant en les societats actuals. Una realitat que xoca amb una cultura, uns valors i unes dinàmiques que estan pensades des d'uns models familiars de parelles heterosexuales amb infants que tenen una determinada distribució de rols. Tal i com apunten Almeda i Di Nella (2011) els grups monoparentals són transgressors de les pautes familiars establertes, posen en qüestionament el model patriarcal tradicional i el model de distribució de rols tant en l'esfera pública com en l'esfera privada. Uns rols masculins que tradicionalment han estat basats en la dominació i el pilar econòmic de la família, i uns rols femenins basats en la subordinació i en les tasques relacionades amb el treball domèstic i de cures gratuït a les llars. Les famílies monoparentals estan trencant aquestes lògiques dominants i esdevenen propulsores de canvis i això genera resistències socials dels grups que es mantenen en les lògiques tradicionals. El fet que la majoria de monoparentals estiguin encapçalades per dones i d'aquestes un percentatge important estiguin en condicions de pobresa (un 35,3% s'ha apuntat a l'inici d'aquest document) no és casual en una societat neoliberal basada en un sistema patriarcal. El sistema de protecció social i les polítiques familiars parteixen d'uns models socials i culturals basats en el benestar hegemònic dominant (Almeda i Di Nella, 2011) que no recullen les necessitats d'aquests nous models familiars més enllà d'oferir-los una intervenció assistencialista. Per això, aquestes famílies són l'expressió més clara de la vulnerabilitat i l'exclusió social, perquè el seu dia a dia és inviable en una societat que s'organitza entorn la biparentalitat, la heteronormativitat i el treball productiu. En reben les conseqüències més dures; un accés al mercat laboral precari, una incompatibilitat entre els temps personals, socials i laborals, un desgast personal significatiu i un deteriorament de la salut, una discriminació jurídica, una invisibilitat social i en definitiva una exclusió social (Almeda, Camps, Di Nella i Ortiz, 2016). En les famílies monoparentals es fa especialment visible doncs la sobreexigència i la sobrerrepresentativitat de les responsabilitats de les dones, tant pel que fa a les esferes públiques com cap a les privades, a la llar. En elles radica un dels reptes socials que s'han d'entomar col·lectivament: el fet de repensar la distribució de rols, les diverses organitzacions familiars, el reconeixement del treball de cures i la conciliació de la vida laboral i familiar.

Atès el context no és estrany trobar doncs, entre els estudis actuals sobre famílies monoparentals com l'Informe INSOCAT 9 sobre les veus de la pobresa (2018), com les dones senten que no tenen temps per res més enllà de la cura dels seus infants i la feina, de manera que no hi ha espai per la participació i tendeixen cap a un aïllament social. Factors que perjudiquen el benestar d'aquestes dones i els seus infants, tal i com apunta l'estudi l'EAPN sobre famílies monoparentals receptores de rendes mínimes (2019). L'aïllament, el treball precari, la manca d'ingressos suficients i la tensió emocional que això els suposa, desencadena una autopercepció negativa, impotència i frustració de sentir que aquell nou camí de maternitat que havien projectat tampoc té els resultats esperats. Les oportunitats de projectar-se un futur millor són poques, la conjunció entre els factors estructurals i l'acumulació de dificultats al llarg de la infantesa i adolescència situen aquest col·lectiu en un clar desavantatge respecte altres grups de població, amb un risc clar de cronificació de la situació de vulnerabilitat i pobresa. Les persones que es troben en aquesta situació interioritzen que les seves capacitats no són

suficients per revertir la seva situació i queden atrapades en un espiral que confirma la profecia autorealitzada, el propi pronòstic esdevé la causa de la seva pròpia realització¹².

En el nostre context actual neoliberal es tendeix a responsabilitzar l'individu de la situació de pobresa que pateix, posant l'èmfasi en els seus factors personals i obviant el context i els paràmetres socials (INSOCAT, 2018). Aquests paràmetres han de canviar, no només en l'esfera individual sinó també en l'esfera pública, capgirant dinàmiques de funcionament col·lectives que obliguin repensar la distribució de rols, a posar en valor les activitats relacionades amb les cures i replantejar les polítiques de benestar de manera que no estiguin centrades en les persones que participen al mercat laboral reproduint relacions de subordinació sinó que recullin les necessitats de la societat actual, reconeixin el treball de cures i impulsin una redistribució de rols (Almeda i Di Nella, 2011).

L' Empoderament de les dones en situació de risc

L'empoderament pot considerar-se com aquella capacitat de les persones per desenvolupar actuacions que van des de l'autoafirmació individual fins a la resistència col·lectiva, la protesta i la mobilització per desafiar les relacions de poder. Pels individus i els grups en els que la classe, l'ètnia i el gènere determinen el seu accés a recursos i poder, l'empoderament comença quan identifiquen i reconeixen les forces sistèmiques que els oprimeixen, així com quan actuen per canviar les relacions de poder existents. L'empoderament, per tant, és un procés orientat a canviar la naturalesa i la direcció de les forces sistèmiques que marginen les dones i a altres sectors en desavantatge en el marc d'un context social concret (Sharna, a León, 1997).

Aquest continuïum entre l'empoderament individual, el col·lectiu i el social ha estat desenvolupat per Bacque i Biewener (2014) en les diferents dimensions. La dimensió individual implica el procés a través del qual cada individu pot desenvolupar una consciència crítica i la seva capacitat d'acció. Una construcció de la imatge positiva d'un mateix, l'adquisició de coneixements i competències que afavoreixin una comprensió crítica del seu medi, pel desenvolupament dels recursos individuals i per l'elaboració d'estratègies per assolir objectius personals. Una dimensió interpersonal, grupal, que facilita el desenvolupament de la capacitat d'actuar "amb" i d'actuar "sobre" un àmbit de la vida quotidiana. I una dimensió política i social, que apunta a la transformació de la societat en el seu conjunt, a través de l'acció col·lectiva i els objectius compartits. La combinació d'aquestes tres dimensions és constitutiva de la gestió mateixa de l'empoderament. I la confiança en un/a mateix/a és el punt de partida.

En la societat actual, la gestió dels recursos i de les dificultats quotidianes pot marcar diferències importants entre unes famílies i altres. Entendre, comprendre i actuar davant les qüestions del dia a dia forma part dels recursos i les eines de l'individu i aquests recursos personals (ja siguin en forma de capital social o econòmic) són minvats quan les persones viuen en una situació de pobresa. Persones que, com s'ha esmentat anteriorment, internalitzen que les seves capacitats no són suficients per revertir la situació que pateixen i queden atrapades en una autopercepció cada vegada més negativa. Per això és important promoure processos d'empoderament cap a aquestes persones que es troben en una situació d'alta vulnerabilitat, i especialment cap a les dones que són el focus d'aquesta recerca, perquè elles puguin desenvolupar una mirada

¹²Merton, R. K. (1948). The self-fulfilling prophecy. *The antioch review*, 8(2), 193-210.

crítica individual i col·lectiva del context on viuen i la seva condició, amb l'objectiu que incorporin una nova autopercepció i la capacitat de poder escollir des de la consciència plena. Les dones en situació de pobresa han de sentir que tenen accés i control de la informació i dels recursos materials. L'empoderament els pot ser d'utilitat per revertir la seva condició de desigualtat que pateixen, que perceben com a una qüestió natural perquè han crescut amb aquesta creença, juntament amb els valors i les actituds que les han acompanyat, promoguts per models liberals i patriarcals sobre els quals se sustenta la nostra societat actual.

El repte és treballar per canviar les seves condicions de vida com a mitjà per assolir una millor posició social. Young (León, 1997), distingeix entre la condició i la posició de les dones. Entén la primera com l'estat material en el qual es troben les dones pobres, el salari baix, la falta d'accés a l'educació i a la capacitació, entre d'altres. La posició, en canvi, té a veure amb l'estatus econòmic i social respecte als homes. Considera que el fet de centrar-se només en la millora de les condicions quotidianes de les dones restringeix la seva consciència sobre la posició que ocupa, i per tant limita també la seva predisposició a actuar contra les estructures de subordinació i desigualtat en les que estan immerses. Moulyneux (León, 1997) aporta la distinció entre els interessos pràctics i els estratègics de les dones. Tot i que les necessitats pràctiques han de estar cobertes, no poden ser una finalitat en sí mateixes. Interpel·la la necessitat de seguir avançant en interessos més estratègics per construir altres models de base no patriarcals. Interessos estratègics que tindran a veure amb el reconeixement de les dones i la impugnació de les discriminacions basades en el gènere i en la classe social, tant en l'esfera pública com la privada. L'empoderament serà com una derivada de poder, definit com el control dels propis béns materials, els recursos intel·lectuals i la ideologia, el procés de desafiament de les relacions de poder existents, així com l'obtenció d'un major control sobre les fonts.

5. PROPOSTA METODOLÒGICA

Aquesta investigació es desenvolupa en el marc d'una recerca aplicada, amb l'objectiu de generar coneixement entorn un problema específic que tingui una aplicació directa i doni resposta a una determinada necessitat social. L'anàlisi ha estat essencialment qualitativa amb un enfocament inductiu ja que mitjançant el relat de les persones i la observació s'interpreta una realitat específica i en promou la investigació al voltant d'uns eixos concrets per l'anàlisi de necessitats i mancances d'un col·lectiu concret.

Per l'elaboració del treball de camp s'han utilitzat diverses fonts que han aportat el seu testimoni bé des de la pròpia experiència personal de vida o bé des de la pràctica professional.

Pel que fa al col·lectiu de dones, s'ha recollit informació a través de dues fonts d'informació. D'una banda s'han realitzat 5 entrevistes semiestructurades a dones que actualment viuen al municipi com a testimonis en primera persona. A partir de les preguntes plantejades s'ha produït una conversa i la investigadora ha anotat les respostes que se'n desprenien de cada pregunta. Posteriorment ha validat amb cadascuna els continguts escrits. D'altra banda s'han analitzat 5 plans de treball individuals (PTI) d'altres dones també del municipi. Els PTI són documents que elabora cada jove amb la seva educadora on s'orienta l'itinerari de millora que es compromet cada jove en relació als diferents ítems establerts per a assolir una emancipació plena,

d'acord amb les seves situació i possibilitats. Els PTI es revisen i s'actualitzen cada sis mesos, tot i que tenen un seguiment mensual. Totes les dones estan ateses per la Fundació on treballa la investigadora. Per tal de garantir la protecció de dades d'acord amb la legislació vigent LOPD¹³ en tot el procediment s'ha preservat l'anonimat de la dona i la seva confidencialitat de manera que, entre d'altres, no s'han fet constar en aquesta recerca els noms de les dones participants en la mateixa sinó que s'ha codificat el seu testimoni.

Paral·lelament, s'ha contactat amb professionals de serveis socials i s'han realitzat 4 entrevistes semiestructurades individuals per conèixer les accions des de la política pública que es desenvolupen en matèria de dones i infància en risc.

S'han realitzat entrevistes a les professionals dels següents serveis de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet:

- Cap de Servei d'atenció a la Infància i a les Famílies.
- Responsable de Polítiques d'Igualtat.
- Coordinadora Pla Local d'Inclusió Social.
- Coordinador del Centre d'Informació i Assessorament per a persones estrangeres (CIAPE).

Totes les entrevistes s'han realitzat de forma virtual, degut a la situació de pandèmia que estem vivint actualment, i de la mateixa manera que s'ha fet amb les dones, la redacció final que s'ha generat de la conversa ha estat validada per a cada professional.

La investigadora, en el marc de la seva pràctica professional, ha realitzat diverses reunions de treball que han aportat també idees per la reflexió d'aquesta recerca. Reunions de treball i altres converses informals amb veïns i veïnes del municipi que amb el seu testimoni aporten un coneixement afegit de la realitat social que ens ocupa. En aquest sentit destacar converses amb l'Alcaldessa de Sta. Coloma, una tècnica d'igualtat de la CIBA, presidents i presidentes de les comunitats de veïns dels habitatges d'inclusió que té la Fundació on treballa la investigadora, educadores de diferents recursos socials del tercer sector i la Secretària d'Infància, Adolescència i Joventut del Departament de Treball, Afers Socials i Família de la Generalitat de Catalunya. Aquestes converses són presents també en l'anàlisi del treball de camp.

En el disseny inicial de la recerca, a desembre de 2019, estava previst poder realitzar una sessió de treball grupal amb dones que formen part del col·lectiu en estudi, per fer aflorar la seva veu col·lectivament, abordant els aspectes relacionats amb la percepció de les seves necessitats, allò que els manca per a la seva gestió quotidiana, interpellar-les sobre la seva condició i projectar idees de futur. L'arribada de la COVID-19 i tota la gestió de la pandèmia ha dificultat la realització del treball de camp, i en el cas de la sessió grupal s'ha considerat més oportú no realitzar-la per tal de no exposar a les dones a una situació de risc per la seva salut només pel benefici d'aquesta recerca. D'altra banda, pel mateix motiu, també s'han vist afectades les visites a les entitats socials del territori que pretenien recollir de primera mà l'activitat d'intervenció social que es realitza. En aquest cas, s'ha optat per recollir la informació de les pàgines web de les entitats i de les memòries anuals.

¹³ Llei orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de protecció de dades personals i garantia dels drets digitals.

6. ANÀLISI DEL TREBALL DE CAMP

6.1. Les necessitats i les mancances

El treball de camp realitzat posa de manifest les mancances que tenen aquestes dones l'hora d'assolir la seva emancipació plena i com els programes d'acció social actuals al municipi no en poden donar una resposta complerta. Els i les professionals que han participat en aquesta recerca identifiquen unànimement les dificultats que tenen les dones del municipi però lamenten que hi ha una manca de recursos econòmics i humans que impedeixen el desplegament de noves propostes d'acció o bé l'ampliació dels recursos ja existents. Així mateix, les dones consultades coincideixen en els mateixos termes identificant les mancances que pateixen a l'hora d'emprendre el seu camí cap a l'emancipació i la vida autònoma. Els programes d'acció social de Santa Coloma no poden absorbir actualment la totalitat de les necessitats de les dones amb infants a càrrec en situació de vulnerabilitat. Tot i que el govern municipal ha fet una aposta molt clara amb l'espai de la CIBA, aquest centre de referència especialitzat en l'atenció a la dona i en la projecció de polítiques feministes és a dia d'avui un projecte de futur a llarg termini. Així doncs, en l'actualitat els programes d'intervenció social compten amb places limitades no estan disponibles en tots els barris, de manera que no totes les dones hi tenen accés, ja sigui perquè no ho coneixen o per què no senten que sigui un espai per elles. E4, del Centre d'Informació i Assessorament per a Persones Estrangeres del Servei de Convivència es lamenta per exemple, sobre la impossibilitat de poder desplegar una bona intervenció comunitària perquè no donen a l'abast en donar resposta a les urgències socials que ja atenen.

De anàlisi de camp se'n desprenen cinc àmbits claus que cal abordar:

En primer lloc cal assenyalar les **dificultats d'accés a l'habitatge** així com les condicions d'habitabilitat en les que viuen. És efectivament la més imprescindible perquè sense aquesta qüestió resolta, és inviable poder construir cap projecte personal ni familiar. El fet de garantir un habitatge s'entén com a una qüestió de justícia social, un dret bàsic a partir del qual construir un itinerari vital. D'acord amb els principis del *Housing first*, les persones han de poder tenir un lloc on viure, un habitatge que estigui integrat a una comunitat, fora dels entorns institucionals, on rebin els suports que necessitin i a l'hora puguin gaudir de les mateixes llibertats, estils de vida i activitats culturals que els seus veïns i veïnes. Això és la inclusió social. L'habitatge ha de ser doncs un punt de partida que cal garantir, no un objectiu final.

E4 aporta dades molt significatives en el decalaix que hi ha actualment al municipi entre les sol·licituds d'habitatge de protecció oficial i les resolucions que emet l'administració municipal. Més de mil sol·licituds queden sense resposta en un sol any, una tendència que ha anat creixent amb el pas dels anys, i que molt probablement es mantindrà. E1 aporta dades similars amb el seu testimoni: *"El municipi té 90 pisos per cobrir necessitats socials diverses. Fa un parell d'anys també es va obrir el SORES: un allotjament transitori que s'ofereix a persones amb necessitats socials. El primer dia ja el tenien ple"*

L'altre aspecte en relació a l'habitatge són les condicions d'habitabilitat on viuen. E4 assenyala que *"Les dones viuen en habitacions rellogades amb els seus fills, en condicions precàries. La gent es posa on pot, no on vol. No poden triar."* Les solucions

habitatxionals que troben les dones són molt precàries i molt temporals, de manera que els seus esforços van destinats a vetllar per la seva subsistència en detriment de la construcció del seu projecte personal. La millora de les seves condicions econòmiques és imprescindible per a millorar les seves condicions en l'habitatge i en la cobertura de les seves necessitats bàsiques, i així ho constata E1: *“Moltes dones tenen dificultats d'accés a l'habitatge, perquè tenen moltes mancances de tipus econòmic que no les permet accedir en un pis del mercat ordinari d'habitatge”*. Però aquesta és una qüestió difícil de resoldre, tal i com es planteja a l'inici d'aquesta recerca, per diferents motius. D'una banda per la baixa formació reglada que tenen aquest perfil de dones, per la precarietat de les condicions laborals dels sectors on s'insereixen i d'altra banda per les dificultats de conciliació familiar. Aquesta situació reverteix en economies molt fràgils i inestables, d'on les dones no troben la fórmula per sortir-ne. En aquesta línia manifesten la seva preocupació amb la resignació de qui sap que el canvi no està únicament a les seves mans. E8, per exemple aporta la seva reflexió: *“Ja fa molt temps que estic en pisos socials, i no acabo de aconseguir fer el pas i sortir d'això. Sempre penso, per què no aconseguixo tirar endavant? Soc molt autònoma en el meu dia a dia, només em falten els diners.”* I E5 planteja una altra situació que és habitual entre el col·lectiu: *“També tinc el tema econòmic pendent. He demanat l'atur, però no el cobro. Tinc la renda garantida, però només una part, la que em compensava amb el salari que tenia quan treballava, a jornada parcial. Però amb el que rebo ara no en tinc prou.”* Per concloure aquest punt doncs, cal abordar la qüestió de l'habitatge d'inclusió i garantir a les dones ingressos mínims estables per a poder cobrir les seves necessitats bàsiques.

En segon lloc s'ha detectat una mancança relacionada amb les competències transversals. Les **competències transversals**¹⁴ són el conjunt d'habilitats i actituds que s'utilitzen en la vida quotidiana i que faciliten la gestió del dia a dia, la inserció laboral i els processos d'emancipació. Les competències no s'adquireixen d'un dia per l'altre sinó que la persona les va incorporant a través de la seva pràctica i el temps. Les competències són la base per la construcció de xarxes relacionals saludables, per saber desenvolupar-se en diferents entorns, també en els de dificultat o hostils, i per guanyar en seguretat en una mateixa. El municipi compta amb alguns espais socials que promouen el desenvolupament d'aquestes competències, però tampoc són suficients o a vegades les dones no se'ls senten seus. Manquen espais de proximitat, generadors de confiança i constructors de vincles que posin a l'abast de les dones activitats per desenvolupar habilitats, desaprendre dinàmiques poc constructives i incorporar nous rols, noves mirades, i noves pràctiques quotidianes. E3 constata amb el seu testimoni les mancances en les habilitats que tenen a l'hora d'administrar la seva vida quotidiana.

En termes de competències tècniques, que s'adquireixen amb la formació, si bé és cert que el municipi compta amb diversos Centres Educatius, Escoles d'Adults i altres espais formatius de formació instrumental, les joves a vegades no aposten per la formació perquè la seva necessitat econòmica les empeny a entrar al mercat de treball en les condicions que sigui, a fi d'obtenir un salari amb el risc que això comporta en la cronificació de la seva precarietat.

E1: *“El seu itinerari laboral està en circuits no reglats en moltes ocasions, i això les situa en un context de fragilitat econòmica. El tipus de feina que tenen són relacionades amb les cures, i molt sovint sense contracte.”*

¹⁴ Disponible a: <http://mapalaboral.org/files/pdf/diccionari-de-competencies.pdf> [consultat el 7 d'octubre de 2020]

Donar oportunitats formatives passa per poder comptar necessàriament amb el suport en les altres qüestions quotidianes i en la implicació dels agents públics, i en això és on cal posar l'èmfasi.

En tercer lloc s'ha identificat l'àmbit relacionat amb l'**acompanyament a la maternitat** que és un aspecte clau no només per la dona sinó també pel desenvolupament saludable i segur de l'infant(s) que té al seu càrrec. Les dones en moltes ocasions no han pogut comptar amb referents positius sobre models de criança en el marc de la seva pròpia xarxa. El municipi compta amb alguns espais de criança i espais familiars, però les places són limitades i d'altra banda no totes les dones tenen la confiança per participar-hi, per la dificultat de mostrar les pròpies debilitats. La participació en aquests espais va molt sovint de la mà d'altres persones que les animen a participar-hi i les acompanyen fins que el perceben com un espai de confiança i de confort on poder compartir preocupacions, expressar-se lliurement i demanar l'ajuda que necessitin. Les pròpies joves manifesten aquesta qüestió com una necessitat que no tenen coberta actualment: E5: *"M'agradaria conèixer altres mares del barri i compartir amb elles les vivències de la maternitat. Xerrar de les coses que ens passen i això."*

Així mateix, E3 i E4 constaten la necessitat de poder oferir un acompanyament a aquestes dones: *"Els falten eines per la gestió emocional de com gestionar les seves criatures. Darrere de certs maltractaments hi ha una incapacitat de com gestionar una criatura. La criança més enllà d'allò pràctic."*

Compartir la vivència de la maternitat entre iguals pot esdevenir una experiència alliberadora facilitadora de construcció de vincles amb altres dones que es troben en situació similar. Poder comptar amb professionals de confiança redueix també els factors estressors relacionats amb la maternitat.

En quart lloc s'assenyalen les qüestions relacionades amb la **solitud i l'aïllament social**. En l'exploració sobre la xarxa social que tenen les dones, majoritàriament verbalitzen que compten amb molt poques persones de confiança en el seu entorn natural, i que els costa poder establir noves amistats. Per exemple, E6 explica: *"Quan m'agovio no puc fer res, miro la tele, el mòbil o em quedo a casa. Sola. A vegades surto a fer un vol. No tinc quasi amistats. Tinc dues nebodes a prop, això sí, i són el meu suport."* En algunes ocasions no compten amb les energies suficients per afrontar aquesta qüestió, o en d'altres no perceben com problemàtica la situació d'aïllament en la que es troben. Majoritàriament consideren que el seu dia a dia passa per treballar i tenir cura dels seus infants i que això és *"el que els hi toca"*, amb un petit cercle de persones properes amb qui comparteixen qüestions quotidianes i que habitualment també es troben en situació de vulnerabilitat. Frases com *"la vida es así"* o *"dios decide"* fan pensar que atribueixen aquesta situació a la seva condició, normalitzant i sistematitzant certes dinàmiques relacionals que les fa percebre que no està a les seves mans provocar canvis. Algunes dones sí que tenen clar que volen sortir del context d'aïllament i demanen explícitament el suport per fer-ho possible, com per exemple E9: *"També estaria bé un lloc on conèixer joves i ens poguéssim aportar coses, un lloc que fos fàcil de relacionar-nos. A vegades costa trobar gent que sigui maca, de confiança."*

En ocasions, la sensació d'inseguretat que pateixen al barri on resideixen provoca que surtin únicament a realitzar les tasques que són imprescindibles, retornant a casa com a zona de confort. Alguns barris del municipi com ara el Fondo, Raval, Safarejos o Santa Rosa aglutinen algunes problemàtiques relacionades amb la violència o amb activitats delictives que generen ambients de tensió i discussions al carrer. En parla per exemple

E8: *“No m’agrada molt el barri on soc (Sta. Rosa), perquè hi ha baralles al carrer i coses d’aquestes. Personalment no és que em senti insegura, perquè jo no molesto a ningú, no és per mi, és perquè és desagradable. Em sento millor dins de casa. De fet, surto a treballar, a comprar, i poca cosa més.”* El sentiment d’inseguretat en el propi territori de proximitat dificulta la creació de vinculacions, pertinença i dels processos d’autonomia.

Si bé el municipi ofereix espais de convivència i de participació comunitària en alguns barris per teixir relacions i vincles i mediar situacions de conflicte entre veïns i veïnes, aquests no són suficients per cobrir la totalitat de la necessitat. El projecte ICI per exemple, treballa concretament amb els barris de la Serra d’en Mena (Sta. Rosa, Raval, Safaretjos i Fondo), i el Casal dels Infants (entitat del tercer sector) està ubicat al barri de Sta. Rosa i tot i que podria donar servei al municipi, la limitació de places fa que només puguin cobrir algunes famílies del barri. La CIBA, ubicada al centre de la ciutat, vol ser també un espai de referència on es treballi des de la participació i la construcció col·lectiva però a dia d’avui és encara un projecte en construcció.

Cal doncs generar espais de proximitat que els faciliti la connexió al territori i a les persones, a sentir-se part d’un grup, d’algun projecte, d’algun lloc. Un espai on teixir xarxa de suport informal, relacions humanes saludables i constructives. Un espai on també hi puguin trobar un acompanyament professional que els ofereixi eines i recursos per crear una nova consciència individual i col·lectiva, que les ajudi a subjectivitzar la seva situació de vulnerabilitat perquè només des d’aquí podran sentir que el canvi, en part, també passa per elles mateixes i trobin els mecanismes per reinterpretar la seva pròpia història de vida. E1 posa l’èmfasi en la qüestió de l’acompanyament professional quan afirma que *“Cal generar relacions de confiança, per millorar els vincles saludables tant des de l’entorn professional com des de l’entorn natural informal. El vincle professional és necessari per a poder acompanyar a les dones.”* I les joves ratifiquen també la necessitat de comptar amb el suport professional tal i com manifesta E9: *“També sento que necessito molt la meua tutora. M’ha ajudat i m’ajuda molt. No només m’orienta, em dona estabilitat, emocionalment em va molt bé saber que hi és. M’escolta, m’anima, hi és els dies de bajón...amb la meua família no puc tenir aquest suport”* i E9: *“No em puc queixar, la veritat, estic súper bé. Si tingués més diners igualment voldria viure on soc, per no perdre l’acompanyament que tinc. Soc molt jove, emocionalment em senta bé saber que puc comptar amb algú”*

La construcció de noves xarxes i l’arrelament al territori esdevenen oportunitats de vincles segurs i d’empoderament individual i col·lectiu, i l’acció comunitària en pot ser una bona eina, però E4 posa de manifest aquesta mancança del territori: *“La comunitària és la línia d’acció que està més precària per manca de recursos, però és una llàstima perquè hi ha un capital de coneixement (professional) que no s’està canalitzant.”*

Finalment, s’identifiquen les mancances que tenen les dones pel que fa a la seva **estabilitat emocional**. La intersecció entre les mancances en la cobertura de les necessitats bàsiques, en competències transversals, la precarietat laboral i l’aïllament social genera una inestabilitat emocional important. A més, hi ha altres factors que tenen un impacte emocional negatiu, com ara els processos migratoris o els contextos de violència. Aquests dos conceptes són molt amplis i no es poden desplegar en aquesta recerca, però es considera important poder fer un apunt al respecte, atès que moltes de les dones consultades han verbalitzat dificultats en aquesta línia. Pel que fa a les situacions de violència, les dones han patit diferents expressions de violència en algun moment del seu itinerari vital i han tingut poc suport professional per poder treballar-se terapèuticament. Certament el municipi compta amb un espai de referència per poder

abordar aquesta qüestió tal i com explica E2: *“El CIRD és un servei que té com a finalitat que les noies de Santa Coloma puguin gaudir d’una vida en peu d’igualtat, lliure de violències masclistes, i combatre les diferents manifestacions de les desigualtats de gènere a les que s’enfronta la gent jove”*. Tot i això, algunes dones no arriben a aquest tipus de recursos, bé sigui per desconeixement o per no sentir-se amb força per abordar la seva dificultat, o per sentir que aquell espai no és per elles o no dona resposta de la manera que necessita. Una d’elles manifesta obertament (E9): *“m’agradaria trobar un lloc per desfogar-te, per les dones que hem patit violència de gènere. També que ens ensenyessin tècniques per defensar-nos, tècniques físiques i també psicològiques. A vegades penso que si em trobo amb alguna situació de violència amb el meu fill no sé com hauria d’actuar, perquè no és el mateix que estigui jo sola que m’hi trobi amb el meu fill”*. En aquest sentit, és important el fet de trobar un espai terapèutic però també un espai per treballar la prevenció de nous escenaris de violència. Pel que fa als processos migratoris, hi ha poc suport emocional al municipi que abordi la qüestió migratòria. El servei adreçat a la població nouvinguda posa més el focus en les qüestions tècniques de documentació, regularització i suport legal. És així com E4 lamenta la impossibilitat de treballar al voltant del dol migratori i les violències que han patit en els seus països origen. *“No s’està treballant des d’aquí i l’acollida ha de tenir en compte això. S’ha de gestionar la motxilla que porten les dones. El dol és molt dur. La gent ha viscut coses molt greus. Cal apostar per l’acompanyament i la reparació psicològica”*. Per concloure aquest punt, destacar la importància de reduir el conjunt de factors estressors que tenen aquestes dones i que els dificulta projectar els seus processos d’emancipació.

Per tancar aquest apartat, es resumeixen les mancances identificades a la taula següent:

Necessitats diagnosticades	Aspectes no coberts d’aquestes necessitats
La cobertura de necessitats bàsiques	.Dificultats d’accés a un habitatge digne i estable .Ingressos insuficients per a cobrir les despeses quotidianes
La millora de les seves competències tècniques i transversals	.Manca de suport en la formació reglada. .Adquisició d’habilitats socials i comunicatives, gestió de les adversitats, pràctica en espais de participació, entre d’altres.
L’adquisició i consolidació de competències maternals	.Manca de suport en la criança .Dificultats en la gestió emocional de la criança
La reducció de l’aïllament social	.Manca de xarxa de suport informal saludable i de persones de confiança. .Manca d’espais que generin sentiment de pertinença, proximitat, participació i vida comunitària

La millora de la seva estabilitat emocional	.Dificultats en la identificació i la gestió de les emocions. .Manca d'espais on poder fer un treball terapèutic.
La millora de la seva autopercepció	.Manca d'espais de proximitat que esdevinguin una plataforma d'empoderament individual, grupal i col·lectiu. Espais des d'on poder treballar amb perspectiva de gènere.

Font: Elaboració pròpia.

6.2. Proposta d'implementació de programes d'intervenció social al municipi

En aquest apartat es focalitzen dues línies d'actuació específiques que podrien donar resposta a les mancances estudiades i millorar la qualitat de vida de les dones que són l'objecte d'estudi d'aquesta recerca. Les dues línies d'acció que es proposen són:

6.2.1 Generar estabilitat a través de l'accés a l'habitatge.

6.2.2 Promoure la participació comunitària.

6.2.1 Generar estabilitat a través de l'habitatge

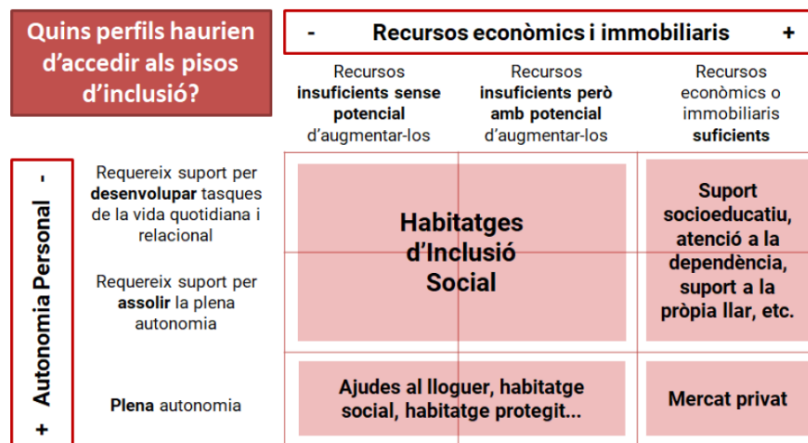
La proposta en aquest àmbit és la creació d'una xarxa d'habitatges d'inclusió al municipi que compti amb unes característiques determinades que es consideren imprescindibles d'acord amb els resultats de la recerca: han de incloure el factor temps i l'acompanyament educatiu.

L'estada a l'habitatge ha de garantir una permanència d'entre 3 i 5 anys, a fi de donar estabilitat i evitar situacions del tipus que manifesta E6 en el seu testimoni *"Per mi és molt important (l'habitatge) perquè he hagut de canviar moltes vegades de pis, i ha sigut molt pesat. Canviar de pis implicava també canvis d'escola i els nens ho han patit això"* o E9 també en la seva reflexió *"Saber que tinc un lloc on viure m'ha donat i em dona molta seguretat. La vida està molt difícil per llogar. Necessito un lloc on pugui estar-hi temps, no patir perquè he de marxar. El tema del temps és molt important per mi."*

En un pla operatiu, es planteja un model de col·laboració entre l'administració pública i les entitats socials. La Fundació Hàbitat 3¹⁵ que ja treballa al municipi, pot ser una bona aliança per la construcció d'aquesta nova xarxa. Per a fer possible aquesta xarxa, les entitats han de poder adquirir habitatges en condicions econòmiques raonables per tal que esdevinguin gestores d'aquest servei. Es proposa crear una Taula d'habitatges d'inclusió seguint el model de la Xarxa d'habitatges d'inclusió¹⁶ de la ciutat de Barcelona, donant atenció al perfil de dones d'acord amb el gràfic següent:

¹⁵ Disponible a: www.habitat3.cat/serveis [consultat el 7 d'octubre de 2020]

¹⁶ Disponible a: www.bcn.cat/barcelonainclusiva/ca/xarxa4 [consultat el 7 d'octubre de 2020]

Font: Ivàlua. Doc: Avaluació de necessitats de la Xarxa d'habitatges d'inclusió de Barcelona, febrer 2019

L'acompanyament educatiu d'altra banda, s'estableix per garantir una presència educativa periòdica en una periodicitat mensual mínima per tal que la dona tingui la tranquil·litat i la seguretat de poder comptar amb el suport professional quan el necessita. És la dona qui haurà de fer el seu procés de creixement i millora personal, però cal que aquest estigui vinculada a professionals i a un entorn de relacions propers que li donin seguretat. Poder comptar amb equip educatiu facilita la canalització de preocupacions i reduir l'angoixa provocada per certes situacions quotidianes. L'obtenció d'un habitatge sostingut en el temps afavoreix la vinculació al territori, necessària per a créixer en la pròpia identitat personal i possibilitat la construcció de vincles i de xarxes de relació.

Paral·lelament, articular una Xarxa d'Habitatges també permet vehicular millor les necessitats del territori i desenvolupar un model d'acompanyament específic per a cada realitat. La xarxa pot esdevenir també una plataforma d'incidència social a l'hora de visibilitzar i denunciar situacions abusives del mercat de l'habitatge i promoure condicions de lloguer més assequibles.

6.2.2 Promoure la participació i l'acció comunitària

Garantir el primer àmbit d'actuació permet posar les bases per a treballar en aquesta altra línia d'acció de participació comunitària a partir de la qual es poden treballar les mancances detectades per la millorar dels processos d'emancipació d'aquest col·lectiu.

La dimensió comunitària facilita una nova construcció mental subjectiva de les persones, que s'esdevé mitjançant la relació i la construcció de vincles relacionals en un espai delimitat que acorda pautes i comportaments acceptats, i promou la confiança necessària per a generar intercanvis de relacions, informacions, bens i serveis. Un espai on la persona pot repensar la seva identitat individual i social.

Atès que la vulnerabilitat social té diferents expressions tal i com s'ha identificat en el decurs d'aquesta recerca, treballar en un marc de participació comunitària i de construcció de relacions i vincles socials contribueix en donar resposta a aquestes diferents mancances detectades com per exemple la millora personal, el benestar emocional, l'accés a nous recursos i noves oportunitats i les competències transversals. Aquest espai de treball es vehicula no només a través de l'acompanyament professional

sinó també mitjançant la construcció col·lectiva entre iguals. És, en definitiva, un espai des d'on es poden afrontar alguns canvis que individualment són més difícils d'afrontar.

Pel desenvolupament d'aquesta línia d'acció, la proposta d'actuació és la implementació d'espais socials en cadascun dels barris de la ciutat, on es desenvolupin activitats participatives i de dinamització comunitària. Aquesta proposta vol superar la lògica de l'atenció exclusivament individual i que passa per:

- La promoció directa de grups i activitats col·lectives.
- Activitats vinculades a les necessitats i interessos de les dones
- Construcció de projectes comunitaris

El disseny d'aquests espais han de facilitar processos organitzatius entre les pròpies dones i altres agents del territori com són els professionals dels serveis i equipaments públics (Biblioteques, escoles, SS, CAP, Centres Oberts, Serveis especialitzats d'atenció les violències, serveis de suport al fet migratori, etc.) o els governs municipals que lideren directius polítiques, a fi d'articular conjuntament la resposta a les necessitats detectades. Un espai quotidià, proper i de referència per a les dones, que va més enllà de la programació d'activitats perquè sempre hi ha algú que t'hi espera. El professional és un facilitador que potencia el vincle i les relacions entre elles i els altres agents, ajudant a identificar necessitats i a promoure la construcció de projecte comunitaris (per exemple una xarxa de suport a la criança,..). És des d'aquest espai que les dones s'empoderen, creixen personalment i esdevenen un agent actiu en el seu propi barri.

De fórmules per dinamitzar un espai de participació comunitària n'hi ha moltes, però en plantejem en aquesta recerca un exemple concret, extrapolable en cada barri i fins i tot en d'altre municipis amb necessitats similars: **La creació d'un espai social** que compti amb un equip professional interdisciplinari d' educador/a, dinamitzador/a comunitària i treballador/a social, i que d'acord amb l'enfoc que plantejem articuli tres tipus d'activitats:

Dinàmiques de primera acollida: que sigui la primera entrada de la dona per apropar-se, rebre informació no només de l'activitat de l'espai sinó també de d'altres recursos o temes de la ciutat i on poder fer consultes o gestions de la vida quotidiana que en requereixin ajuda.

Dinàmiques familiars: que plantegi activitats relacionades amb la criança, el suport emocional i el lleure, facilitadores totes elles de relacions saludables, xarxes de suport i d'adquisició de persones de confiança.

Dinàmiques de participació: destinades a la realització de tallers, assemblees, espais d'intercanvi i de creació d'activitats, i també de reflexió, de construcció de sentit crític i de mobilització.

La participació en aquestes dinàmiques possibiliten a la dona el fet de tenir experiències significatives que van enfortint la seva trajectòria vital, i millorant les seves oportunitats per l'emancipació. Passen de ser subjectes receptors d'ajudes a subjectes amb capacitat de participació i dedicació en la recerca de les solucions.

Finalment, es proposa implementar un **projecte de mentoria**, atès que el municipi no compta amb cap experiència d'aquest tipus.

La mentoria és una eina d'intervenció social que promou la relació entre persones que voluntàriament s'ofereixen per proporcionar un suport individual a una altra persona que es troba en situació de risc d'exclusió. Aquesta relació és motivada i tutoritzada per un

professional, tal i com defineix la Coordinadora de Mentoria Social,¹⁷ una federació estatal impulsora d'aquest tipus de projectes. Així, la mentoria promou el teixir ponts entre realitats socials diferents que espontàniament no es trobarien. Ponts entre la ciutadania del municipi que actuen com a nòduls d'oportunitats, de vincles i també de sensibilització i de reducció de prejudicis. Aquesta eina pot contribuir clarament en reduir les mancances que tenen les dones sobretot aportant persones de confiança i estabilitat emocional. Atès que la mentoria es basa en una relació de voluntariat, la força d'aquesta relació voluntària fora dels paràmetres professionals, té un impacte emocional alt. Sentir que ets important per algú, simplement perquè vol estar al teu costat, i que pots acudir-hi sempre que ho necessitis redueix la sensació de soledat, contribueix en combatre l'aïllament i és clarament un reductor d'estressos. La mentoria pot esdevenir també font de noves descobertes, nous recursos i noves oportunitats. De projectes de mentoria també n'hi ha de molts tipus, però en aquesta recerca plantejem especialment la implementació de dos tipus: a) La mentoria entre una persona adulta que no es trobi en un context de vulnerabilitat i una dona que forma part del col·lectiu estudiat en aquesta recerca, i b) la mentoria entre iguals que es planteja en una relació també de dos però en aquest cas entre dones una de les quals ja ha pogut assolir la seva emancipació després d'haver passat per una situació de vulnerabilitat i una altra que es troba encara en vies d'emancipar-se.

Implementar un projecte d'aquest tipus pot comptar amb l'aliança de la Coordinadora de Mentoria Social, qui podria aportar suport en la formació, marc conceptual i les eines metodològiques necessàries per a posar-lo en marxa. Com a apunt final, constatar que aquesta eina està abastament implementada a nivell internacional¹⁸ i té un impacte demostrat.

En conjunt, aquestes dues línies d'acció que s'han plantejat, complementàries i imprescindibles una per l'altra, poden donar una resposta efectiva al conjunt de mancances detectades, són extrapolables a altres municipis i estan plantejades des d'un enfoc global que articula els diferents agents del territori, entenent que sense aquesta articulació, el canvi i la transformació dels processos de les dones no seria possible.

¹⁷ Disponible a: www.mentoriasocial.org [consultat el 7 d'octubre de 2020]

¹⁸ Disponible a: www.ecebmentoring.eu [consultat el 7 d'octubre de 2020]

7. CONCLUSIONS I CONSIDERACIONS FINALS

En el decurs d'aquesta recerca s'han identificat les necessitats i mancances que tenen les dones amb infants a càrrec en contextos de risc a l'hora d'emancipar-se, donant resposta a les preguntes que s'havien formulat inicialment. Visibilitzar aquestes mancances és el primer pas necessari per a prendre'n consciència col·lectiva i promoure els canvis socials oportuns i en aquesta línia, la recerca ha apuntat també algunes propostes d'intervenció que poden millorar la situació d'aquest col·lectiu de dones. Unes propostes que s'han focalitzat en dos conceptes principalment. D'una banda l'arrelament; a un territori, a una xarxa de persones, a uns vincles afectius i per l'altra el concepte d'emancipació; relacionat amb la capacitat de poder resoldre les qüestions de la vida quotidiana i amb l'empoderament individual i col·lectiu que aquest requereix. Tot i que s'ha ubicat en un municipi concret, les propostes d'acció que s'han plantejat poden ser extrapolables a altres territoris de Catalunya amb característiques similars.

De la recerca també se'n deriven algunes reflexions de fons. Els itineraris vitals són processos de creixement personal complexes i demanen temps. Per això qualsevol proposta d'intervenció social ha de comptar necessàriament amb el factor temps per poder aconseguir canvis significatius en aquestes trajectòries vitals així com la convicció i la predisposició personal per a emprendre els canvis. Els espais comunitaris que es plantegen volen generar accions col·lectives per poder resoldre qüestions individuals i promoure un espai per la construcció d'una mirada conjunta que permeti abordar la complexitat dels itineraris vitals, buscant fórmules d'atenció social més autònomes i situant a les dones com a responsables de la cerca de respostes a les seves necessitats. També volen ser generadors d'actuacions preventives en tant que la resolució de qüestions individuals de vulnerabilitat evita l'aparició de nous escenaris de risc. Així doncs, considero que generar diagnòstics conjunts i estratègies de treball compartides contribuirà en la constitució d'una comunitat més vertebrada, més capaç i més cohesionada. Però la lògica transformadora de l'acció comunitària també demana temps i perseverança en l'acció, i cal tenir-ho present.

Com a reflexió final d'aquesta recerca, penso que les propostes d'intervenció plantejades són només un pas entremig -necessari i imprescindible- per arribar a treballar des de nous marcs conceptuals en matèria d'intervenció social. Cal revisar col·lectivament la mirada i la nostra interpretació de la realitat social i la qüestió del gènere, perquè no és casual que les dones analitzades en aquesta recerca tinguin les necessitats que s'han descrit al llarg del document. La resposta no ha de ser únicament des de l'àmbit social, ni des de la pròpia fortalesa de cada dona per tirar endavant, que també. La construcció del canvi passa pel compromís de tots i totes i en aquest sentit, és imprescindible la implicació de tots els col·lectius que conformen la societat sector públic, sector privat, tercer sector i ciutadania, per repensar les nostres actuacions i els nostres valors, paràmetres culturals i bagatges. Prendre consciència col·lectiva de les desigualtats socials, desaprendre allò que convingui i comprometre's en la construcció de nous escenaris més respectuosos en peu d'igualtat.

8. PROPOSTES DE CONTINUÏTAT DE LA RECERCA

La recerca posa el focus en una realitat social que visibilitza un dels exponents de la desigualtat social actual, la feminització de la pobresa. Seguir aprofundint sobre aquesta qüestió, ja sigui en la seva vessant del mercat laboral o bé en les distribucions de rols i les tasques relacionades amb les cures, per exemple, permetrà anar més al fons de les seves causes i buscar fórmules estratègiques per combatre aquesta desigualtat.

La situació dels infants en aquests contextos de vulnerabilitat ha passat molt sigil·losament per aquesta recerca, però és també una qüestió rellevant analitzar com les necessitats que s'han identificat en les dones d'aquesta recerca impacten en el desenvolupament psico-socio-educatiu dels infants. Quines conseqüències pateixen els infants que provenen d'aquests entorns i quines actuacions preventives poden trencar les inèrcies de transmissió generacional de la pobresa podrien ser línies de recerca.

Una altra qüestió que s'ha apuntat molt breument en aquesta recerca però que té una rellevància molt important és l'encaix entre la condició de gènere i els processos migratoris de les dones que han estat l'objecte d'estudi. La interseccionalitat entre la qüestió migratòria, el gènere i la vulnerabilitat pot ser també un àmbit d'investigació oportú, ja que desencadena unes dificultats específiques que estan presents a la nostra societat actual però que són encara massa invisibilitzades.

Finalment, un apunt específic entorn la violència que pateixen les dones en contextos de vulnerabilitat. Més enllà de la violència de parella, que poder és la que més aflora públicament, les dones pateixen situacions de violència en entorns laborals i en entorns institucionals. Visibilitzar els maltractaments administratius i institucionals que pateixen les dones en les seves relacions amb l'administració pública a partir d'un anàlisi a fons pot contribuir en la construcció dels canvis profunds dels marcs conceptuals en l'atenció a persones vulnerables que s'interpel·lava en les conclusions d'aquest document.

9. BIBLIOGRAFIA

Almeda, E. Di Nella, D. (2011) *Bienestar, protección Social y Monoparentalidad*. Barcelona: Copalqui.

Almeda, E., Camps, C., Di Nella, D, Ortiz, R. (2016) Familias monoparentales, inclusión y comunidad. *Arxius núm 34*, 59-78. Recuperat de: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=5769850>

Bacque, MH i Biewener, C. (2014) *El Empoderamiento: una pràctica emancipadora*. Buenos Aires: Gedisa Editorial.

Ballester Brage, L., & Oliver Torelló, J. L. (2018). Emancipació dels joves extutelats: situació actual i reptes de futur. *Anuari de l'educació de les Illes Balears, 2016, vol. 2016, p. 112-119*.

Ballester Frago, M. (2016). Intervenció comunitària i rol dels professionals als serveis socials a Barcelona (Catalunya) i Mont-real (Quebec): una anàlisi comparada.

Banke-Thomas, O. E., Banke-Thomas, A. O., & Ameh, C. A. (2017). Factors influencing utilisation of maternal health services by adolescent mothers in Low-and middle-income countries: a systematic review. *BMC pregnancy and childbirth*, 17(1), 65.

Bermea, A. M., Forenza, B., Rueda, H. A., & Toews, M. L. (2019). Resiliency and adolescent motherhood in the context of residential foster care. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 36(5), 459-470. Doi: <https://doi.org/10.1007/s10560-018-0574-0>

Boada, C. M., Aznar, F. C., Cerrato, S. M., & Camats, I. B. (2012) Els itineraris educatius dels joves extutelats.

Campos, G., Goig, R., Cuenca, E. (2020) La importancia de la red de apoyo social para la emancipación de jóvenes en acogimiento residencial. *Electronic Journal of research in educational Psychology*, 18 (1), 27-54.

Capdevila, N. Montserrat, T. (2020) L'acompanyament residencial a famílies en contextos de vulnerabilitat. *Revista Educació social. Petita infància i famílies: l'acompanyament des de l'educació social*, 74, 89-103.

Consejo de la Juventud de España (2018) Observatorio de Emancipación nº16. Recuperat de: <http://www.cje.org/es/publicaciones/>

Consorti del besòs. (2017) Agenda Besòs. Diagnosi: Eix Temàtic 1: Cohesió Social i Barris. IERM. Recuperat de: <https://consorcibesos.cat/documents-agenda-besos/>

Crespo, T. (2020) Una societat de discrimina. Article Social.Cat. Recuperat de: <https://www.social.cat/opinio/11378/una-societat-que-discrimina>

Chung, H. W., Kim, E. M., & Lee, J. E. (2018). Comprehensive understanding of risk and protective factors related to adolescent pregnancy in low-and middle-income countries: A systematic review. *Journal of adolescence*, 69, 180-188.

Denman, C. A., Aranda, P., & Cornejo, E. (1999). Magdalena de León (compiladora) Poder y empoderamiento de las mujeres. *Región y sociedad*, 11(18).

- EAPN (2019) Estudio sobre las familias monoparentales perceptoras de rentas mínimas. Recuperat de: <https://www.eapn.es/ARCHIVO/documentos/documentos/estudio-sobre-las-familias-monoparentales-perceptoras-de-rentas-minimas.pdf>
- ECAS (2013) Informe Insocat 1: Famílies. Recuperat de: <https://acciosocial.org/que-fem/informes-i-publicacions/insocat-informe-dindicadors-socials>
- ECAS (2015) Informe Insocat 5: Crisi, gènere i pobresa. Recuperat de: <https://acciosocial.org/que-fem/informes-i-publicacions/insocat-informe-dindicadors-socials>
- ECAS (2018) Informe INSOCAT 9: les veus de la pobresa. Recuperat de: <https://acciosocial.org/que-fem/informes-i-publicacions/insocat-informe-dindicadors-socials>
- FEPA (2010) Eina per l'avaluació de la competència social en l'adolescència. Diputació de Barcelona. Recuperat de: <https://www.fepa18.org/coneixement/>
- FEPA (2016) Informe Mapa de emancipación. Recuperat de: <https://www.fepa18.org/coneixement/>
- Fundació La Caixa (2015) Junts per la Convivència. Claus del Projecte d'Intervenció Comunitària Intercultural. Recuperat a: https://fundacionlacaixa.org/documents/10280/583314/juntos_por_la_convivencia_convivencia_y_cohesion_social_ca.pdf/45b99715-e4f6-45d1-93f8-ef35f47acade
- Guilligan, R. (2017) The keys to a successful emancipation proces for care leavers: an International perspective. Trinity College Dublin. Recuperat a: <https://www.fepa18.org/wp-content/uploads/2018/07/Robbie-Gilligan.pdf>
- Mcleod, Angela. (2011) *Investigation of the nature of formal and informal social support for young mothers in Salford, and its impact upon their experience of social exclusion*. Diss. Salford: University of Salford.
- Manual para profesionales: empoderamiento de jóvenes tutelados. Empowering care. Fundació SURT. 2013 Recuperat a: http://www.empoweringcare.eu/wp-content/uploads/2013/04/Manual-para-profesionales-Empowering-Care_ES.pdf
- Mezey, G., Robinson, F., Gillard, S., Mantovani, N., Meyer, D., White, S., & Bonell, C. (2017). Tackling the problem of teenage pregnancy in looked-after children: a peer mentoring approach. *Child & family social work*, 22(1), 527-536.
- Montserrat Boada, C., & Casas Aznar, F. (2009). Els Itineraris educatius dels joves extutelats a Europa. © Infància: butlletí dels professionals de la infància i l'adolescència, 2009, núm. 29.
- Pla Adolescència i Joventut 2017-2021, Eix 1: Emancipació. Ajuntament de Barcelona.
- Pla Local d'Inclusió Social, Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet (2018) Informe Social. Recuperat de: <https://www.gramenet.cat/ajuntament/arees-municipals/pla-local-per-la-inclusio-social/sistema-dinformacio-social/informes-socials/>
- Puentes Jordán, T. (2017). Maternidad temprana.

Segura del Pozo, J. (2018) Comunitaria. Ediciones Salud pública y otras dudas.
Recuperat de:
https://saludpublicayotrasdudas.files.wordpress.com/2018/01/comunitaria_ene-2018.pdf

Taula d'Entitats del Tercer Sector (2015) Dossier joves extutelats, el repte d'emancipar-se avui. Recuperat de: <https://www.fepa18.org/coneixement/>

Valles, M. S. (2000). *Técnicas cualitativas de investigación social*. Síntesis Editorial.

Valores y Marketing, *Estudi d'Impacte de la Fundació Maria Raventós* (2020).

Zárate Alva, N. E., Sala Roca, J., & Arnau-Sabatés, L. (2013). Maternitat adolescent i joves tutelades a Catalunya.

11. ANNEXOS

Entrevistes a Professionals de l'Ajuntament de Santa Coloma:

Numeració	Professional	Data
E1	N.L.	29/07/2020
E2	M.C.	08/09/2020
E3	G.J.	30/07/2020
E4	S.L.	30/07/2020

Entrevistes a dones de Santa Coloma:

Numeració	Dona	Data
E5	A.J.	20/08/2020
E6	M.A.	18/08/2020
E7	F. S.	20/08/2020
E8	S.A	18/08/2020
E9	R.S	3/09/2020

ENTREVISTA E1

CAP DE SERVEI D'ATENCIÓ a la INFÀNCIA i la FAMÍLIA

Ajuntament Santa Coloma Gramenet

- 1. Quin volum de població té Santa Coloma de Gramenet de dones monoparentals en situació de risc? Quins indicadors teniu per valorar les situacions de risc? Quina franja d'edat aproximada tenen aquestes dones?**

Santa Coloma té 120 nacionalitats diferents, i algunes es troben en una situació de vulnerabilitat.

Les situacions de risc les detectem a partir d'una eina de diagnòstic que s'ha fet juntament amb la Diputació de Barcelona. Els equips de primera acollida dels serveis socials d'atenció primària fan un diagnòstic inicial de la situació de vulnerabilitat, i després es fan les derivacions als equips oportuns de seguiment, amb un referent del propi districte municipal.

Respecte les franges d'edat, hi ha una mica de tot, però ens trobem moltes famílies monoparentals amb infants a càrrec, moltes dones d'entre 18 i 50 anys aproximadament.

- 2. Quines necessitats penses que tenen aquestes dones que es troben en una situació de vulnerabilitat?**

Moltes dones tenen dificultats d'accés a l'habitatge, perquè tenen moltes mancances de tipus econòmic que no les permet accedir en un pis del mercat ordinari d'habitatge.

El seu itinerari laboral està en circuits no reglats en moltes ocasions, i això les situa en un context de fragilitat econòmica. El tipus de feina que tenen són relacionades amb les cures, i molt sovint sense contracte.

Algunes partien d'un projecte de vida en parella, però es troben en una situació de monoparentalitat sobrevinguda i es queden sense recursos quan la parella marxa de casa, ja que anteriorment la dona no havia treballat mai. Algunes d'aquestes situacions també han generat una manca d'habilitats bàsiques d'autonomia, per exemple en el domini de la mobilitat, la gestió de l'economia domèstica, etc. i amb la nova situació de monoparentalitat aquestes mancances les fan encara més vulnerables.

Algunes de les dones compten amb uns nivells de formació reglada molt baixos i això reverteix en greus mancances. A vegades, les dones que venen d'altres països, amb poca tradició que les dones estudiïn estudis secundaris. Altres vegades es troben amb moltes dificultats per homologar la seva formació, i estan infratitulades, sense ni graduat de la ESO. En alguns casos també tenen dificultats lingüístiques.

Moltes dones tenen necessitat de suport emocional, pel sentiment de soledat que pateixen i l'angoixa que els suposa. En moltes ocasions no són dones que hagin triat d'estar soles. No ha estat una elecció personal. Aquí cal potenciar aquest suport emocional que reverteixi positivament cap a la seva autoestima, l'empoderament, la presa de decisió del que un vol i no vol. I de teixir una xarxa de suport social, de caràcter informal. També de corresponsabilitzar i implicar al pare amb la criança.

3. Quines polítiques municipals i actuacions teniu adreçades a aquest col·lectiu?

Comptem amb el Pla local de la Inclusió social: elabora dels indicadors anuals

També tenim el CIRD, que és el centre de informació i recursos per a dones, des d'on es fan diferents projectes d'intervenció social. Recentment hem inaugurat la CIBA, Centre que ha incorporat el CIRD i impulsa altres projectes. La Ciba vol ser un espai referent.

També hi ha el PIAD, el punt d'informació i atenció a les dones.

Pel que fa a actuacions concretes que es desenvolupen et puc posar alguns exemples.

El municipi té 90 pisos per cobrir necessitats socials diverses: persones expropiades, persones amb discapacitat, sense llar, necessitats socials diverses. Els pisos haurien de ser d'estada de 2-3 anys però la realitat és que les situacions dels que hi viuen es cronifiquen i per tant no marxen. Tenen la manca que no hi ha un acompanyament explícit a aquestes persones.

S'està fent la proposta de pisos compartits, on hi ha un equip educatiu que vetlla per la convivència realitzant funcions de mediació. Les persones beneficiàries estan a l'espera dels pisos de la Taula d'Emergències, arrel de les situacions de desnonament que han viscut, i que són constants al municipi. Aquesta iniciativa fa una mica més d'un any que està funcionant.

L'Ajuntament treballa molt estretament amb les entitats, per exemple el projecte VINCLES del CASAL que financien des de serveis socials. També amb els centres oberts per exemple.

Fa un parell d'anys també es va obrir el SORES: un allotjament transitori que s'ofereix a persones amb necessitats socials. EL primer dia ja el tenien ple, i de persones que no eren de Santa Coloma. Ho va impulsar una empresa, però amb caire social.

En temes de violència, per exemple, també treballem amb una entitat que es diu AGI.

4. Quines qüestions no queden cobertes actualment d'acord amb les necessitats detectades?

Caldrien projectes específics i més potents per resoldre el tema d'habitatge per exemple. Un habitatge amb un acompanyament social/educatiu. Que transformi itineraris vitals, que no cronifiqui situacions de risc. Aconseguir que la situació de vulnerabilitat sigui transitòria.

Em preocupa també l'alfabetització perquè la formació va relacionada amb les oportunitats de futur. També la manca de contacte social, de xarxa de suport entre iguals, caldria un projecte específic per això. Cal generar relacions de confiança, per millorar els vincles saludables tant des de l'entorn professional com des de l'entorn natural informal. El vincle professional és necessari per a poder acompanyar a les dones.

5. Com creus que podria contribuir un projecte d'intervenció social per la millora de les condicions de vida d'aquestes dones?

El repte són els projectes que facilitin a les dones la seva presa de decisions, que puguin triar el seu propi itinerari. Qualsevol projecte d'intervenció hauria de contemplar la formació, la inserció laboral, econòmica, i el temps. Els processos demanen temps, i hem d'apostar per projectes que permetin els temps que les dones necessiten per incorporar nous hàbits, fer processos personals, estabilitzar emocions, adquirir coneixements, etc.

Per exemple, als joves en situació vulnerable els fem espavilar molt més ràpid que els que no estan en risc, quan porten una motxilla molt més pesada. És una desigualtat molt gran. Els projectes socials poden ajudar a combatre la aquesta desigualtat.

ENTREVISTA E2

COORDINADORA DE POLÍTQUES D'IGUALTAT

Ajuntament Santa Coloma Gramenet

1. Quines polítiques municipals i actuacions teniu adreçades a aquest col·lectiu?

Santa Coloma és un municipi pioner en serveis adreçats a dones, s'ha posat al capdavant les polítiques d'igualtat, feministes i d'atenció a les dones. Una de les apostes ha estat la creació de la CIBA, un espai de recursos per a dones, d'innovació i economia feminista. Un gran motor per acompanyar les dones en els seus processos d'autonomia vital. La Ciba és un equipament públic de referència per a les dones de Santa Coloma i d'arreu del món on posarem a l'abast tots els recursos necessaris per millorar l'autonomia i el desenvolupament en tots els àmbits de la vida de les dones. Un espai per crear genealogia i reconeixement de les aportacions de les dones en tots els àmbits. Un espai per la promoció de polítiques públiques feministes per combatre les desigualtats de gènere.

Una de les seves línies estratègiques és l'abordatge integral de les violències masclistes, i el seu servei de referència és el Centre d'informació, atenció i recuperació integral de dones(CIARD) conegut també com a CIRD. El CIRD és el servei d'informació, atenció, i acompanyament integral especialitzat en els processos de recuperació de les violències masclistes de les dones i dels seus fills i filles. Des de la centralitat de les dones i els seus processos de recuperació. I des d'una mirada Intergeneracional. Un servei per l'abordatge integral de les noves manifestacions de les violències masclistes i en el foment de la igualtat de gènere. El CIRD és un servei que té com a finalitat que les noies de Santa Coloma puguin gaudir d'una vida en peu d'igualtat, lliure de violències masclistes, i combatre les diferents manifestacions de les desigualtats de gènere a les que s'enfronta la gent jove.

La CIBA s'ha inaugurat recentment al març del 2020 i té per objectiu treballar per la promoció de la igualtat, la prevenció de violències, la formació, l'empoderament empresarial a partir d'espais de coworking i tallers, l'economia, etc. i sempre des d'una mirada de gènere. També vol oferir un espai residencial que permeti conviure realitats diferents, que aculli a dones víctimes de violència però també dones convidades referents en l'àmbit de les polítiques d'igualtat,...és una aposta que està en construcció actualment.

La CIBA vol promoure també un model propi d'acollida, és una necessitat repensar com estem fent l'acollida i des de quina mirada. El model d'acollida actual encara té un mirada dels anys 80. La protecció s'entenia traient a la dona del seu context i se l'amagava. Cal fer canvis en aquest concepte de protecció i cal combatre l'aïllament. Cal canviar el model de referència d'acord amb la seguretat. La casa Malva de Oviedo és un bon exemple: la dona no ha d'estar amagada sinó connectada amb el seu entorn natural i connectada amb la seva xarxa i la seva comunitat. Preservant també la seguretat. En tot cas és l'agressor qui ha de sortir del seu entorn.

2. Quin volum de població té Santa Coloma de Gramenet de dones monoparentals en situació de risc? Quins indicadors teniu per valorar les situacions de risc? Quina franja d'edat aproximada tenen aquestes dones?

L'ajuntament elabora anualment un Informe Social què, mitjançant l'anàlisi d'indicadors, permet analitzar la realitat de la població de Santa Coloma, des d'una perspectiva de gènere i identificar persones i/o grups socials en situació de violència masclista i/o vulnerabilitat social.

Adjuntem enllaç a l'Informe: <https://www.gramenet.cat/ajuntament/arees-municipals/pla-local-per-la-inclusio-social/sistema-dinformacio-social/informes-socials/>

Les famílies monomarentals estan composades per mares joves, fonamentalment, o dones separades, i estan atravesades per diverses desigualtats, per tant les seves necessitats són diverses: atenció i acompanyament emocional, acompanyament a la inserció laboral, necessitats de recursos i ajudes socials, econòmiques i per a la conciliació, violències masclistes.

3. Quines necessitats penses que tenen aquestes dones? Quines heu identificat des de l'Ajuntament?

Calen recursos de baixa exigència, que puguin acompanyar a les dones, especialment les que són més excloses com ara les ex consumidores, o les que tenen dificultats de salut mental. En ocasions, la diversitat de procedències també fa complexa l'acompanyament.

4. Quines qüestions no queden cobertes actualment d'acord amb les necessitats detectades?

L'actual crisi sanitària provocada pel covid19 i les mesures excepcionals de confinament han posat de manifest les dificultats de conciliació de la vida personal, laboral i familiar, més encara en les dones monoparentals que estan patint greus problemes i dificultats per trobar una feina, degut al seu nivell formatiu i a la dificultat de compaginar la feina amb la cura dels fills i filles. A més, la majoria de les feines a les que poden accedir són aquelles més precaritzades o informals. A tot això se li suma la dificultat de conciliació ja que les xarxes de suport (col·legis, familiars, veïnals...) s'han reduït per la pandèmia.

5. Com creus que podria contribuir un projecte d'intervenció social per la millora de les condicions de vida d'aquestes dones?

Canvi de paradigma en el model de reparació de les dones en situació de violències masclistes des d'una atenció més integradora que pugui donar resposta a tots els àmbits (social, educatiu, laboral, etc) de la vida de les dones.

La promoció de propostes per l'apoderament de les dones cap a la ocupació, impulsant nous models de organitzatius més justos, solidaris i respectuosos amb la natura.

Recursos de conciliació per l'accés i manteniment del lloc de treball, per poder cobrir les necessitats bàsiques com és l'alimentació i el manteniment de les llars.

ENTREVISTA E3

COORDINADORA OFICINA PLA LOCAL D'INCLUSIÓ SOCIAL

Ajuntament de Santa Coloma

1. Què és el Pla Local d'Inclusió Social?

El Pla local per la inclusió social és una estratègia (pla), a nivell de ciutat (local) per detectar, intervenir i preveure situacions de vulnerabilitat que es donin o es puguin donar a la ciutat (d'inclusió social).

Per fer-ho possible, es promouen mesures per a la inclusió i la cohesió social mitjançant un model d'intervenció en xarxa, en el que es treballa de manera transversal (administracions, entitats i empresariat), integral (tocant alhora tots els temes que afecten les persones) i participada (comptant amb les opinions i l'experiència de tothom).

2. Quin volum de població té Santa Coloma de Gramenet de dones monoparentals en situació de risc? Quins indicadors teniu per valorar les situacions de risc? Quina franja d'edat aproximada tenen aquestes dones?

L'Ajuntament va crear el *Sistema d'Informació Social de Santa Coloma de Gramenet* (SIS), un instrument per a mesurar l'abast i l'evolució de les necessitats socials a la ciutat, així com els recursos que s'articulen i els que serien necessaris per fer-hi front.

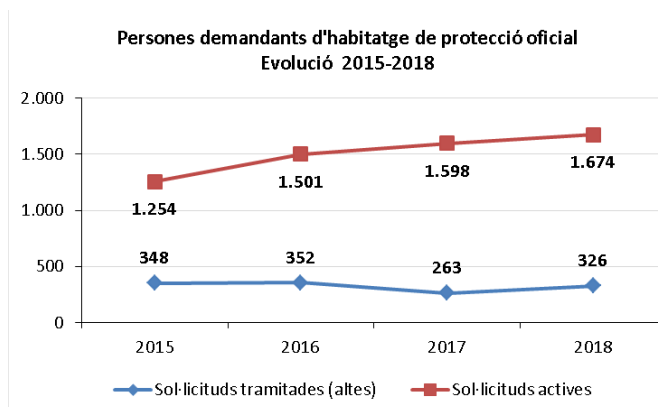
L'Oficina tècnica del *Pla local per la Inclusió de Santa Coloma de Gramenet* ha dissenyat un sistema d'indicadors, que es nodreix exclusivament de fonts estadístiques de caràcter oficial, partir dels indicadors monogràfics de l'IDESCAT.

Per exemple; d'acord amb els anuaris estadístics de Sta Coloma fem una estimació de les famílies monoparentals que tenim, però no sabem del cert les edats de les dones o si son encapçalades per dones o per homes.

També fem servir els registres de la Oficina local d'habitatge, el nombre de tramitacions en ajuts que reben les famílies.

Algunes dades que surten a l'Informe 2018 del Pla Local d'Inclusió Social són:

- En els últims anys, s'han doblat les famílies nombroses i quasi s'han triplicat les monoparentals. Creixen les llars sobreocupades o amb amuntegament a la zona sud (Districtes V i VI).
- Continua augmentant el volum de població atesa pels Serveis Socials Bàsics i el 61% de les persones ateses són dones.
- L'atur femení (15,3%) supera el masculí (11,4%).
- El parc públic d'habitatge social en règim de lloguer és de 241 pisos, i les demandes d'habitatge segueixen en augment tal com mostra el gràfic:

3. Quines necessitats penses que tenen aquestes dones? Quines heu identificat des de l'Ajuntament?

Santa Coloma és lloc d'arribada, hi ha molta població nouvinguda, que tenen rendes molt baixes i això és una dificultat. Els nivells ocupacionals són baixos i en unes condicions de precarietat laboral, que en moltes ocasions és hereditària. Això implica més dificultats de projecció professional.

Ens trobem amb nivells formatius molt baixos, les taxes de fracàs escolar són molt elevades, a l'Informe 2018 sortia un 18.3% de fracàs escolar i la tendència va lleugerament a l'alça.

Moltes dones no compten amb una xarxa social forta que pugui sostenir les adversitats i que ofereixi suports alternatius. La fragilitat de la xarxa també genera vulnerabilitat. També tenen mancances en les habilitats sobre com administrar la seva vida quotidiana.

El CIRD (Centre de Informació i Recursos per a dones) ha facilitat fer emergir les dificultats de violència que pateixen les dones joves i poder generar projectes de suport cap a elles. Manca d'espai i temps propi per les pròpies dones. Contrast amb les altres joves.

Pel que fa les competències maternals, sovint tenen dificultats d'atenció i seguiment dels propis infants, perquè tenen tantes dificultats que no donen a l'abast. Trobem infants que van sols al carrer, o que van sols a escola. Els falten eines per la gestió emocional de com gestionar les seves criatures. Darrere de certs maltractaments hi ha una incapacitat de com gestionar una criatura. La criança més enllà d'allò pràctic.

4. Com creus que podria contribuir un projecte d'intervenció social per la millora de les condicions de vida d'aquestes dones que no s'estiguin cobrint actualment?

Considero que un projecte d'intervenció amb dones joves monomarentals a Santa Coloma de Gramenet hauria d'abordar aspectes de capacització teòrica i pràctica, però també d'apoderament individual i col·lectiu, i tot plegat atenent a la diversitat cultural, els condicionaments de gènere i el moment vital d'aquestes adolescents. Intento explicar-me.

Des del meu punt de vista és evident que per tal de millorar les condicions de vida d'aquestes mares joves cal, per una banda, donar-los eines de cara a la seva inserció laboral (i per tant, formació ocupacional, acompanyament de cara a la inserció, beques o recursos per a la conciliació familiar...). Per altra banda, cal que disposin de recursos econòmics i en espècies per fer front a la seva subsistència i la dels seus fills o filles, així com d'un habitatge estable, segur i que reuneixi les condicions per viure-hi, estudiar i tenir cura dels menuts o menudes.

També caldria capacitar-les en competències maternals i l'organització de la vida quotidiana, facilitant-los eines pràctiques però també coneixements pedagògics i de psicologia infantil que els permetin establir una criança, vincles i relacions saludables i positives amb els seus infants i amb sí mateixes.

Però tots aquests aspectes considero que passen per un element clau: la maduració i l'empoderament d'aquestes noies, tant de forma individual com col·lectiva. Caldria donar-los una atenció psicològica i un suport emocional que els permetés madurar, de tal manera que es trobessin en condicions d'assumir la complexitat del seu moment vital, se'n responsabilitzessin i poguessin fer-hi front. Aquest aspecte també es podria treballar per mitjà de l'establiment d'una xarxa de suport mutu entre mares, que penso que pot ser essencial tant pel què fa als aspectes emocionals com també als pràctics.

Per últim, en el supòsit que fos materialment possible, es podrien dissenyar uns espais físics que afavorissin aquesta òptica comunitària, de sororitat i creixement compartit, disposant per exemple de zones comunes en els habitatges destinades a la canalla i al compartir entre dones.

ENTREVISTA E4

COORDINADOR DEL CENTRE D'INFORMACIÓ I ASSESORAMENT PER A PERSONES ESTRANGERES (CIAPE)

Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet

6. Què és el CIAPE? Quin volum de població nouvinguda té el municipi?

El CIAPE és un servei de primera acollida de la ciutat per a persones nouvingudes, d'assessorament en els temes relacionats amb estrangeria.

Hi ha 25.170 persones estrangeres al municipi sobre un total de 119.215 població total amb data 1/1/2019 segons dades INE, el que suposa que una de cada cinc persones és nouvinguda. La tendència és que una de cada 4 es xinesa. El 21,1%, de la població estrangera majoritàriament extracomunitària, està bastant per sobre de la mitjana. És un territori densament poblat.

De les 5 nacionalitats més significatives, per ordre, serien: Xina, Marroc, Paquistán, Bangladesh, Índia i Amèrica Llatina, d'un en destaquen especialment la població d'Hondures. Així, tenim una important presència de persones asiàtiques, que cal tenir present, per exemple en termes de comunicació.

7. Quines necessitats penses que tenen les dones nouvingudes? Quines heu identificat des del servei que coordines?

Tenim diverses qüestions detectades:

La població llatinoamericana tenen una sobrerrepresentació de les dones, Hondures, Brasil i República Dominicana especialment.

Veiem molts temes de violència, relacionada amb xantatges que fan els homes amb la seva força documental del reagrupant per mantenir una estructura familiar de domini envers la dona i també amb els infants. Els matrimonis forçosos per exemple. En aquest tema però, la línia és molt fina, perquè en altres cultures la relació familiar es pacta entre famílies. Relacionat amb aquest xantatge, les relacions socials de les dones estan limitades, el seu contacte amb l'exterior està regulat per l'home de la casa. Aquest tancament a casa implica també dificultats en les habilitats de l'autonomia quotidiana, el contacte amb el món exterior i la comunicació. Tenen dificultats lingüístiques.

Les dones han patit també abusos en els seus llocs de treball, sobretot de dominància. És un tema que està bastant amagat però existeix.

La crisi econòmica l'han superat millor les dones que els homes. Els ha estat més fàcil trobar feina, ja que han estat tasques molt centrades en el treball de

cures, que les dones nacionals no volien fer però que ha estat un nínxol d'acció per les nouvingudes. Així i tot, moltes es troben en situació d'irregularitat.

Aquesta irregularitat es porta també dificultats d'accés a l'habitatge.

8. Quines polítiques municipals i actuacions teniu adreçades a aquest col·lectiu?

El servei que coordino, el CIAPE, està liderat per l'Ajuntament de Santa Coloma i té tres línies d'actuació:

- a) Acol·lida i assessorament per a persones estrangeres: informació i tràmits. Cal assenyalar en aquest punt que sense l'acompanyament al tràmit no arribarien al final del procés.
- b) Gestió de les competències locals en matèria d'estrangeria, que es centra principalment en els informes d'estrangeria (arrelament social i integració social). El 95% dels irregulars necessiten l'informe d'arrelament social. El de integració social és de més autoexigència, molt basat amb la formació. És un informe molt desconegut però pot salvar molts permisos de residència.
- c) La comunitària. És la que està més precària per manca de recursos, però és una llàstima perquè hi ha un capital de coneixement que no s'està canalitzant. Es participa en diferents projectes transversals, per exemple amb el programa de prevenció de mutilació genital femenina. També hi ha el Servei de Convivència: mediació al carrer, xarxa de valors, treballar la interculturalitat, i també la formació als professionals per exemple. També s'impulsen accions de sensibilització. S'ha mirat de treballar amb les associacions culturals però no és fàcil, perquè son entitats inestables, configurades per temes ètnics. A vegades són referents comunitaris amb qui fem algunes actuacions. Tenim poc múscul, però quan podem, treballem des d'aquesta línia comunitària.

9. Quines qüestions no queden cobertes actualment d'acord amb les necessitats detectades?

Com et comentava, la línia comunitària està per desenvolupar. Aquest és un tema que penso que seria important.

Concretament pel que fa la es dones, veiem moltes mares solteres llatinoamericanes. Sorpren la decisió de tenir fills quan es troben en un context migratori tan precari. Són dones molt joves. Què les porta a tenir fills? Poder té a veure amb el fet de poder controlar alguna cosa, en un moment que la seva vida va a la deriva. No ho sé, però caldria treballar sobre aquestes causes i els seus efectes.

El tema de l'habitatge tampoc està del tot resolt. Les dones viuen en habitacions rellogades amb els seus fills, en condicions precàries. La gent es posa on pot, no on vol. No poden triar.

10. Com creus que podria contribuir un projecte d'intervenció social per la millora de les condicions de vida d'aquestes dones, que no s'estiguin cobrint actualment?

Penso en algun projecte que sumi en suport a l'acollida de les dones estrangeres. Que aquestes es connectin quan abans millor als serveis de suport que tenen accés; jurídics, socials, sexuals,...) També evitar la irregularitat, perquè això és una exclusió a drets i deures.

També algun projecte que potencii la dinamització de la xarxa comunitària per ajudar a connectar persones i el suport social informal.

Un altre tema és el fet de treballar el dol migratori, i les violències que han patit en els seus països d'origen. No s'està treballant des d'aquí. L'acollida ha de tenir en compte això. S'ha de gestionar la motxilla que porten les dones. El dol és molt dur. La gent ha viscut coses molt greus. Cal apostar per l'acompanyament i la reparació psicològica.

Finalment, penso que calen més recursos per la sensibilització i fer un canvi de mirada de la societat en general. Per entendre la pluralitat. Cal aprendre a gestionar col·lectivament el tema de les migracions. Calen molts objectius compartits.

ENTREVISTA E5

DADES INICIALS

Edat: 21 anys

Nacionalitat: Gambiana

Infants a càrrec: 1 nen de 3 anys

Nivell d'estudis: Al seu país va estudiar l'equivalent fins a 2n ESO. A Catalunya ha fet formació de caràcter instrumental, de cuina, neteja i idiomes. També ha fet el curs d'accés a grau mig però no l'ha finalitzat.

Situació laboral: No treballa.

Situació documental: Permís de residència i treball

PREGUNTES

- 1. Amb quina edat vas ser mare? Què et va motivar a prendre aquesta decisió?**

Vaig ser mare als 17 anys. Estava sola, però va decidir tirar endavant amb l'embaràs, perquè la meua religió no em permet avortar. Aquest és el motiu més gran pel qual vaig tirar endavant.
- 2. Tens el reconeixement de monoparentalitat?**

Si, ara el tinc caducat, amb tot això del virus ho vaig parar, però ja tinc en tràmit la renovació.
- 3. Amb quines dificultats et vas trobar per emancipar-te, als 18 anys?**

El més difícil va ser passar l'embaràs sense el pare del nen, a més en un país que no es el meu. La resta bé, estava a un CRAE (Centre Residencial d'Acció Educativa). Ja porto 5 anys a Barcelona.
- 4. Quin suport necessites actualment per tirar endavant amb les teves qüestions quotidianes?**

Ara ho puc fer gairebé tot sola, la gestió de les meves coses del dia a dia. Em costa el tema lingüístic encara, el català no l'entenc gaire, ni el parlo. També tinc el tema econòmic pendent. He demanat l'atur, però no el cobro. Tinc la renda garantida, però només una part, la que em compensava amb el salari que tenia quan treballava, a jornada parcial. Però amb el que rebo ara no en tinc prou.

També necessito fer alguna formació que em permeti deixar les feines de neteja que he fet fins ara. Voldria fer alguna altra cosa, tot i que no sé massa què.

5. Quins programes de suport t'han estat més útils?

He estat en un CRAE i després a la Maternal. A la Maternal vaig aprendre moltes coses, sobretot amb el nen, aprendre a com tractar-lo, com organitzar-me, etc.

També participo en un programa de mentoria, tinc una mentora amb qui tinc contacte habitual, i estic molt contenta. M'acompanya en tot, xerrem, es com tenir una germana, està al teu costat. Gràcies a ella he conegut molt llocs aquí!

El fet de tenir un pis on viure també m'ha anat molt bé.

6. Et sents a gust a Santa Coloma? Per què? Què trobes a faltar del municipi?

Fa uns mesos que hi visc, i amb el Covid he sortit poc, però m'encanta el barri, està ben connectat i té botigues. Veig que és una mica perillós, per robatoris, però la resta bé. M'agradaria conèixer altres mares del barri i compartir amb elles les vivències de la maternitat. Xerrar de les coses que ens passen i això.

7. Que t'aniria bé de tenir per poder viure amb millors condicions?

Crec que amb el que tinc ara estic bé, no necessito més.

8. Com creus que serà la teva vida d'aquí a 5 anys?

M'imagino vivint amb la meva parella i el meu fill, com una família. M'agradaria poder visitar el meu país i els meus familiars, no hi he tornat més des que vaig marxar.

També m'agradaria estudiar: treure'm la prova d'accés a Grau Mig, estudiar decoració d'interiors i treballar d'això.

ENTREVISTA E6

DADES INICIALS

Edat: 45 anys

Nacionalitat: Venezolana

Infants a càrrec: té 2 fills de 14 i 10 anys

Nivell d'estudis: Té la carrera de 3 anys de Tècnic Superior Universitària d'Administració d'Empreses, a la Universitat de Maracaibo

Situació laboral: no treballa, té un fill amb càncer que està en tractament i ha de dedicar-se a la cura del seu fill.

Situació documental: Compta amb un permís de residència i treball per raons humanitàries, mentre tramitava l'asil, però recentment li han denegat l'asil. Ara està en una situació incerta, fent al·legacions a raó de la malaltia del seu fill.

PREGUNTES

1. Amb quina edat vas ser mare? Què et va motivar a prendre aquesta decisió?

Vaig ser mare als 30 anys. Estava amb parella, de fet feia temps que buscàvem però no arribava. Al final m'hi vaig quedar.

2. Tens el reconeixement de monoparentalitat?

Tinc la sol·licitud en tràmit.

3. Amb quines dificultats t'has trobat per emancipar-te?

Fa 2 anys que vaig arribar a Catalunya, una Fundació de Venezuela em va ajudar a venir arrel del diagnòstic del meu fill. Primer vaig arribar jo i ell i al cap d'uns mesos va venir el petit, amb una familiar. La meua parella ja no va venir. Estic sola aquí. Primer la Fundació veneçolana em va pagar totes les despeses d'allotjament i manutenció, però per problemes al país no van poder seguir fer front a aquestes despeses. Llavors Sant Joan de Déu ens va donar una habitació, on hi vam ser dos mesos. Després vaig anar al SAIER (Servei d'Atenció i Informació a Estrangers i Refugiats) a un habitatge durant set mesos, i després ens van enviar a Manresa. Però Manresa està massa lluny de l'hospital i el meu fill necessita estar més a prop, així que després de dos mesos vam trobar la Fundació, que m'ha ofert un pis i per fi tinc un lloc estable on viure. Aconseguir un lloc on viure ha estat un periple, molt angoixant.

També tenia problemes econòmics, em pagaven la manutenció, sí, i estic agraïda, però no tenia ni un euro a la butxaca. De tant en tant havia fet feines a les cases, però esporàdica.

4. Quin suport necessites actualment per tirar endavant amb les teves qüestions quotidianes?

Jo el que necessito ara és una feina estable. Amb la denegació de l'asil, la Fundació que m'ajudava econòmicament ha deixat d'ajudar-me, aquest tipus d'ajut s'ha acabat. Necessito trobar ingressos i a la vegada no sé com fer-ho perquè he d'estar pel meu fill, que necessita atenció constant. Tampoc tinc permís de treball. Amb la malaltia del meu fill he tingut moment molt difícils. Però quan m'agobio no puc fer res, miro la tele, el mòbil o em quedo a casa. Sola. A vegades surto a fer un vol. No tinc quasi amistats. Tinc dues nebodes a prop, això sí, i són el meu suport. De moment amb les nebodes tiro, m'ajuden molt amb els nens que ara mateix és el que necessito. Quan estic a l'hospital amb el gran, algú ha de tenir cura del petit...

5. Quins programes de suport t'han estat més útils?

Els de la Fundació, per l'estabilitat que m'aporten amb l'habitatge. Per mi és molt important perquè he hagut de canviar moltes vegades de pis, i ha sigut molt pesat. Canviar de pis implicava també canvis d'escola i els nens ho han patit això. Ara estic més en pau i més tranquil·la.

6. Et sents a gust a Santa Coloma? Per què? Què trobes a faltar del municipi?

Em sento bé a Santa Coloma. Hi ha molta diferència de quan estava a Esplugues o a Barcelona, perquè aquí hi ha molt moviment, botigues obertes a tota hora i això m'agrada. Sempre trobo el que necessito. Tampoc porto molts mesos vaig venir-hi al febrer.

7. Que t'aniria bé de tenir per poder viure amb millors condicions?

Tenir una feina i ingressos propis suficients. Amb això tiro.

8. Com creus que serà la teva vida d'aquí a 5 anys?

Em veig realitzada amb una feina, amb el meu fill a la Universitat, curat. En un pis que pugui pagar per mi mateixa i tingui la vida ben organitzada. Trobar una parella no es una prioritat. No em veig al futur amb una parella, fa molt temps que no ho visualitzo això.

ENTREVISTA E7

DADES INICIALS

Edat: 23 anys.

Nacionalitat: Costa de Marfil.

Infants a càrrec: Nen de 3 anys.

Nivell d'estudis: Al seu país no va estudiar, a Catalunya ha fet cursos de castellà.

Situació laboral: Treballa a una pastisseria.

Situació documental: Té permís de residència i treball.

PREGUNTES

- 1. Amb quina edat vas ser mare? Què et va motivar a prendre aquesta decisió?**
Em vaig quedar embarassada als 20 anys i estava sola. Vaig decidir tenir-lo perquè avortar és pecat a la nostra cultura.
- 2. Tens el reconeixement de monoparentalitat?**
Sí, el tinc.
- 3. Amb quines dificultats vas trobar-te per emancipar-te?**
Tot el camí migratori ha estat molt difícil i molt dur.
El més complicat va ser entomar l'embaràs sola, sense el suport del pare del nen.
- 4. Quin suport necessites actualment per tirar endavant amb les teves qüestions quotidianes?**
Necessito un lloc on viure, un pis, que ara el tinc gràcies a una Fundació.
M'agradaria conèixer persones noves, també.
Tinc una educadora també i em va molt bé, perquè m'ajuda molt.
També participo en un programa de mentoria i tinc una mentora, estic contenta.
Ens trobem, passegem, li explico coses,... estic a gust.
- 5. Et sents a gust a Santa Coloma? Per què? Què trobes a faltar del municipi?**
Fa tres mesos que hi sóc, a Santa Coloma i m'agrada molt. Tot i que tinc una mica de por a vegades. Per exemple, el meu fill posa les mans a tot arreu i pateixo per això del virus. No vaig gaire als parcs, hi ha massa gent.
Però també m'agrada molt el fet que hi ha molta gent pel carrer.

6. Que t'aniria bé de tenir per poder viure amb millors condicions?

Ara estic molt bé, amb la meva companya de pis, crec que no necessito més.

7. Com creus que serà la teva vida d'aquí a 5 anys?

M'agradaria tenir una parella i viure junts.

No sé imaginar-me massa el futur, Déu ens guia i ell decideix.

A la feina estic bé, no voldria canviar de lloc de treball.

ENTREVISTA E8

DADES INICIALS

Edat: 34 anys

Nacionalitat: Guatemalenca

Infants a càrrec: dos filles de 7 i 5 anys.

Nivell d'estudis: té estudis secundaris de Guatemala. Aquí ha fet formació en atenció a persones amb dependència, de català bàsic, i d'atenció al públic.

Situació laboral: Treballa amb contracte indefinit, de dependent a d'una botiga de tèxtil.

Situació documental: té permís de residència i treball.

PREGUNTES

1. Amb quina edat vas ser mare? Què et va motivar a prendre aquesta decisió?

Als 26 anys, jo estava amb parella però en una relació molt complicada. Ho passava molt malament. No estava enamorada però tenir fills em va servir per sortir d'aquella situació, per mi va ser l'estratègia per poder fer un canvi i acabar amb la parella que tenia.

2. Tens el reconeixement de monoparentalitat?

Tinc el carnet de monoparentalitat i també tinc la custòdia de les nenes. El pare té un règim de visites.

3. Amb quines dificultats et vas trobar per emancipar-te?

Principalment les emocionals, poder tirar endavant sola. Tot m'afectava molt, buf, plorava per tot. Va ser molt difícil. També em faltava la feina i trobar un lloc on viure.

4. Quin suport necessites actualment per tirar endavant amb les teves qüestions quotidianes?

Voldria fer més hores de feina per poder tenir més ingressos. Em preocupa que encara he d'estar en un pis protegit, penso que no estic essent capaç de valdre'm per mi mateixa econòmicament. Ja fa molt temps que estic en pisos socials, i no acabo de aconseguir fer el pas i sortir d'això. Sempre penso, per què no aconseguixo tirar endavant? Sóc molt autònoma en el meu dia a dia, només em falten els diners.

També sento que tinc poques persones amb qui quedar o compartir coses, però tampoc sóc molt de quedar. De moment estic tranquil·la en això. La meva prioritat ara són les meves filles.

5. Et sents a gust a Santa Coloma? Per què?

No m'agrada molt el barri on sóc, perquè hi ha baralles al carrer i coses d'aquestes. Personalment no és que em senti insegura, perquè jo no molesto a ningú, no és per mi, és perquè és desagradable. Em sento millor dins de casa. De fet, surto a treballar, a comprar, i poca cosa més.

M'agradaria que hi haguessin més parcs per les meves filles. Ara estan molt plens i no em sento tranquil·la allà, tinc por que els passi alguna cosa.

6. Que t'aniria bé de tenir per poder viure amb millors condicions?

Tenir més hores laborals que em suposin més ingressos i tenir un pis per mi sola.

7. Com creus que serà la teva vida d'aquí a 5 anys?

M'agradaria tenir més hores de feina i el meu pis. Aconseguir viure pel meu compte!

No sé què més podria demanar...bé, tinc un petit somni, m'agradaria posar una botiga com una fruiteria o algo així, però sé que és molt difícil....

ENTREVISTA E9

DADES INICIALS

Edat: 23 anys

Nacionalitat: Catalana

Infants a càrrec: un fill de 7 anys

Nivell d'estudis: Títol de CFGM d'Auxiliar d'infermeria. Ara comença CFGS de Nutrició.

Situació laboral: treballa fent suplències al centre de Salut mental Benito Meni, de caps de setmana.

Situació documental: DNI

PREGUNTES

1. Amb quina edat vas ser mare? Què et va motivar a prendre aquesta decisió?

Vaig ser mare als 16 anys. Quan em vaig quedar embarassada no sabia com afrontar la situació. El pare del nen se'n va desentendre a la primera, amb comentaris molt desagradables. Vaig valorar tots els pros i contres i només hi veia els pros. Encara que era molt jove vaig decidir afrontar el que em venia i tirar endavant.

2. Tens el reconeixement de monoparentalitat?

Sí, el tinc.

3. Amb quines dificultats et vas trobar per emancipar-te, als 18 anys?

Jo estava a un centre de menors, i hi estava bé, però tenia molta por de sortir. Al centre t'ho fan tot i t'acostumes a això. Crec que no m'anava molt bé perquè quan surts sents molta por. Vaig mirar habitacions per viure, però ningú volia una jove amb un nen, o les que trobava eren molt cares. Així que vaig tornar amb el meu pare, no ho volia, però no tenia opció. Les coses no van anar bé i llavors vaig anar a l'Àrea de suport al jove (ASJTET) de DGAIA i vaig parlar amb la meva referent allà. Ella em va posar en contacte amb la Fundació i llavors ja vaig poder entrar a un pis.

Tenia la prestació d'extutelada, això sí, de tres anys.

4. Quin suport necessites actualment per tirar endavant amb les teves qüestions quotidianes?

Saber que tinc un lloc on viure m'ha donat i em dona molta seguretat. La vida està molt difícil per llogar. Necessito un lloc on pugui estar-hi temps, no patir perquè he de marxar. El tema del temps és molt important per mi.

També sento que necessito molt la meva tutora. M'ha ajudat i m'ajuda molt. No només m'orienta, em dona estabilitat, emocionalment em va molt bé saber que hi és. M'escolta, m'anima, hi és els dies de bajón...amb la meva família no puc tenir aquest suport. Bé, amb la meva germana tinc molta confiança, és una mica més petita que jo però ens ajudem molt.

Vull formar-me i ho puc fer gràcies al suport que rebo. Tinc beques per estudiar, ja ho vaig aprofitar amb el grau mig, i ara tinc beca pel grau superior. Vull avançar professionalment.

També tinc una mentora, l'Aurora, és metge i m'ha aportat molts coneixements. Sé que m'estima i m'ha ajudat en tot. Està al meu costat i m'ha ajudat a madurar. Podria ser com la meva família.

Amb els amics sóc una mica selectiva, em costa confiar-hi, suposo que és per tot el que he viscut. Però no sento que necessiti més amics, estic bé així. Ara tinc una parella, té 21 anys, fa uns mesos que estem junts, però no sé, haurem de veure. No estudia, no treballa,...estic bé però ja veurem com va.

5. Quins programes de suport t'han estat més útils?

Sobretot el poder estar a un pis amb suport, amb un acompanyament llarg. Saber que tens un lloc és la clau. També les beques i les prestacions econòmiques, clar.

6. Et sents a gust a Santa Coloma? Per què? Què trobes a faltar del municipi?

Al principi el barri em va costar una mica, jo visc al Fondo. La gent...no sé...s'ha d'anar amb els ulls ben atents, gent molt diversa al carrer, alguns robatoris... No tinc por, però cal anar atenta.

De serveis al municipi, potser m'agradaria trobar un lloc per desfogar-te, per les dones que hem patit violència de gènere. També que ens ensenyessin tècniques per defensar-nos, tècniques físiques i també psicològiques. A vegades penso que si em trobo amb alguna situació de violència amb el meu fill no sé com hauria d'actuar, perquè no és el mateix que estigui jo sola que m'hi trobi amb el meu fill.

També estaria bé un lloc on conèixer joves i ens poguéssim aportar coses, un lloc que fos fàcil de relacionar-nos. A vegades costa trobar gent que sigui maca, de confiança.

Ara ja participo a les coses de l'escola. Al principi em costava, però ja vaig a les activitats que es fan. Per exemple, quan celebrem els aniversaris, em sento super integrada amb les mares, això que són més grans que jo, però em tracten super bé. M'ajuden, les observo i agafo experiència.

7. Que t'aniria bé de tenir per poder viure amb millors condicions?

No em puc queixar, la veritat, estic super bé. Si tingués més diners igualment voldria viure on sóc, per no perdre l'acompanyament que tinc. Sóc molt jove emocionalment em senta bé saber que puc comptar amb algú. Ja no és només el tema dels diners, saps? Amb el que tinc estic genial.

8. Com creus que serà la teva vida d'aquí a 5 anys?

M'imagino havent acabat la meva formació. Vull ser infermera i treballar d'això. També que el meu fill estigui bé, ben encaminat amb als estudis. Si tinc la meva feina d'infermera, econòmicament estaré millor, llavors em veig vivint a Barcelona, m'agrada la zona del Guinardó, un lloc tranquil. Voldria tenir una estabilitat, mantenir el que tinc, seguir aprenent.

Estaria bé viure amb una parella però si no trobo ningú, tampoc em preocupa, no m'aparellaré amb el primer que passi. La vida ja és prou complicada com per liar-te més amb qui no em convé. Ha de ser algú que em sumi.